

Analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića

Klimeš, Roberto

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:032272>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Roberto Klimeš

**Analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-
Kitarović i Zorana Milanovića**

Diplomski rad

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**Analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-
Kitarović i Zorana Milanovića**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Student: Roberto Klimeš

Zagreb,
Rujan, 2020.

Izjavljujem da sam diplomski rad Analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića, koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Roberto Klimeš

Zahvala

Veliku zahvalnost dugujem svom mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku koji mi je stručnim savjetima pomogao u izradi ovog diplomskog rada. Također mu se zahvaljujem što je bio dostupan za konzultacije i brojne upite u svako doba, unatoč epidemiji koja nas je zahvatila.

Posebno se zahvaljujem svojim roditeljima na savjetima i iskazanoj podršci tijekom studiranja.

Naposljetku se zahvaljujem i svojim prijateljima te kolegama na podršci.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Retorika.....	2
2.1. Politička retorika.....	2
2.2. Usporedba muške i ženske retorike.....	3
2.2.1. Ženska retorika.....	4
2.2.2. Muška retorika.....	5
3. Neverbalno komuniciranje.....	6
3.1. Govor tijela.....	6
3.2. Odijevanje i boja.....	7
3.3. Zona udaljenosti.....	8
3.4. Neverbalna komunikacija Kolinde Grabar-Kitarović.....	8
3.5. Neverbalna komunikacija Zorana Milanovića.....	9
4. Inauguracija.....	10
4.1. Predsjednik Republike Hrvatske.....	11
4.2. Kratka povijest inauguracija hrvatskih predsjednika.....	12
4.3. Što označava inauguracija za izabranog predsjednika?.....	12
4.4. Ilokucijski čin.....	14
4.5. Analiza inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović.....	16
4.6. Analiza inauguracije Zorana Milanovića.....	18
5. Govor.....	22
5.1. Početak.....	23
5.1.1. Početak govora Kolinde Grabar-Kitarović.....	25
5.1.2. Početak govora Zorana Milanovića.....	26
5.2. Izlaganje.....	28
5.2.1. Izlaganje Kolinde Grabar-Kitarović.....	29
5.2.2. Izlaganje Zorana Milanovića.....	30
5.3. Završetak.....	30
5.3.1. Završetak govora Kolinde Grabar-Kitarović.....	32
5.3.2. Završetak govora Zorana Milanovića.....	32
5.4. Upotreba stručnih termina, stilskih figura i naglašavanje riječi u govoru Kolinde Grabar-Kitarović.....	33
5.4.1. Stručni termini.....	33
5.4.2. Stilske figure.....	33
5.4.3. Korištenje pauze i naglašavanje riječi.....	34

5.5. Upotreba stručnih termina, stilskih figura i naglašavanje riječi u govoru Zorana Milanovića.....	35
5.5.1. Stručni termini.....	35
5.5.2. Stilske figure	35
5.5.3. Korištenje pauze i naglašavanje riječi	36
6. Zaključak.....	38
7. Popis Literature	40

1. Uvod

Tema ovoga diplomskog rada je Analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića. U radu se posebna pozornost pridaje inauguraciji, a posebice na inauguracije održane 2015. i 2020. godine. Cilj rada je dublje promotriti inauguraciju kao događaj te kakvu simboliku ona nosi što građanima što predsjedniku. U istraživanju osim inauguracije kao predmet analize imamo i retoriku predsjednika jer ona je neizostavan dio iste. U radu je analizirana inauguracija Kolinde Grabar-Kitarović, održana 15. veljače 2015. na Markovom trgu, te inauguracija Zorana Milanovića održana 18. veljače 2020. godine u Predsjedničkim dvorima na Pantovčaku. Prilikom istraživanja korištena je kvalitativna analiza sadržaja i diskursa. Analiza je provedena na temelju medijskih izvješća u koja spadaju portali i arhivirane snimke hrvatskih televizija koje su emitirale inauguraciju.

Tema ovoga rada nastala je zato što oba predsjednika unose značajne novine u inauguracije. Kolinda Grabar-Kitarović prva je žena koja je obnašala dužnost predsjednika, a Zoran Milanović je potpuno promijenio koncept i poimanje inauguracije. Jednako tako posljednja inauguracija se održala tekuće godine što temu čini aktualnom, a samim time i zanimljivijom. Osobni interes za temu bio je još veći s obzirom na to da ne postoji literatura koja govori isključivo o inauguraciji i njenim procesima. Takve teme možda su u neku ruku zapostavljene jer toj svečanosti svjedočimo svakih pet godina, tema je aktualna samo kratko vrijeme prije i poslije održavanja inauguracije. Kao promatrači vrlo smo ograničeni u analizi, ako nemamo uvid u unutarnje procese organiziranja inauguracije.

Prvi dio rada više je usmjeren na obradu teorijskog okvira koji se odnosi na retoriku, političku retoriku, mušku i žensku retoriku, ali i neverbalnu retoriku koja proizlazi iz govora tijela, odijevanja i boje. Međutim, u drugom dijelu rada teorijski dio je također upotpunjen konkretnim primjerima koji su proizašli iz analize inauguracija i govora Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića.

2. Retorika

Aristotel za retoriku kaže da je ona „sposobnost teorijskog iznalaženja uvjerljivog u svakom datom trenutku“, a razlikuje se od ostalih vještina po tome što one pokušavaju uvjeriti i podučiti samo u vlastitoj sferi (Aristotel 1989: 6). Retorika, odnosno umijeće govora, govorništvo ili vještina govorenja definira se kao dobro strukturirana konverzacija čije izlaganje je jasno i razgovijetno, a pritom kojega do izražaja dolazi vještina izbora jezičnih i govornih figura tako da govor ostavi što veći utisak na publiku. Retorika otkriva čovjekovu osobnost, iskustvo i pogled na svijet. Govorom se komunicira na više razina istovremeno, drugim riječima kada govorimo komuniciramo zvukom, slikom, gestama, mimikom, držanjem tijela, osjećajima i slično (Drezga 2015: 11).

2.1. Politička retorika

Retorika i politika povezane su od antičke Grčke u doba Perikla kada se sva vlast predavala narodnoj skupštini. Politički govor tada postaje sredstvom donošenja odluka. Status retorike mijenjao se stoljećima u društvu i obrazovanju, no on je i dalje ostao kao jedno od glavnih sredstava političara (Kišiček i Stanković 2014: 9).

„Retorika je nekakav ogranak dijalektike i filozofijskog istraživanja naravi koje s pravom može nazivati politikom. Baš zato retorika i poprima obilježja politike, a ljudi koji smatraju da im je retorika svojstvena izdaju se za političare.“ (Aristotel, 1989: 8)

Bez političke komunikacije danas ne bi bilo niti politike, jer je glavna zadaća politike prenošenje poruka (Tomić 2012: 56) te prihvaćanje ideja, interesa i namjere političkog govornika od strane slušatelja (Gvozdenović 2016: 16).

Političari ovise o svojim govorničkim sposobnostima, a svaki dobar političar bi trebao znati sljedeće: koristiti pravi argument na određeni protuargument, mora znati započeti govor, ali ga i završiti, pritom zainteresirati publiku i steći njezino povjerenje. (Kišiček, Stanković 2014: 10) „Povjerenje se, međutim, mora temeljiti na govoru, a ne na nekom preduvjerenju o govornikovom karakteru“ (Aristotel 1989: 7).

Kako bi stekli povjerenje publike neki su političari skloni koristiti svoje govorničke vještine za manipulaciju (Kišiček 2018: 13). Manipulacijom se koriste kako bi impresionirali publiku svojom izvedbom i na taj način postigli svoje skrivene ciljeve. Kada stručnjaci govore o političkom govorništvu često ističu kako je ono u povijesti bilo drugačije nego danas.

Današnji političari više ne mogu graditi svoju karijeru isključivo govornom izvedbom, no, i dalje koriste antička znanja o retorici kako bi postigli bolji učinak (Kišiček 2018: 14). McNair smatra da se komunikacija jednog političara ne odvija samo na verbalnoj i pisanoj razini već je prisutna i vizualna razina u koju podrazumijeva odjeću, šminku, frizuru i slično (Tomić 2012: 60).

U svome govoru političar mora pokazati stručnost, osobnost, odlučnost, ali i duhovitost. Dobar govor političar može ostvariti samo radom, učenjem i vježbom, a rijetko improvizacijom. Način govora određuje političara i njegov imidž. Putem njega on ostvaruje svoje ciljeve, dobiva izbore, uspostavlja odnose i slično. (Kišiček, Stanković 2014: 9-10) Da bi političar bio dobar govornik mora biti široko i visoko obrazovan, ali i posjedovati visoku razinu opće kulture, znanja i inteligencije (Kišiček 2018: 24).

Politička retorika u Hrvatskoj obilježena je narodnim stvaralaštvom i ona se manifestira u govoru u obliku životopisnih izjava, slika iz prirode, metafora, hiperbola i narodnih poslovice. Za prenošenje poruke, naši političari se oslanjaju na osjetilo sluha, na mimiku, gestikulaciju i emocije kako bi postigli živost u komunikaciji koja povezuje govornika i publiku. Politička retorika kod nas pobuđuje metafore koje odražavaju razumijevanje izmjene godišnjih doba i osnovnih oblika ljudske egzistencije. Narodno stvaralaštvo stavljeno u suvremeni društveni okvir koristi se kako bi političari mogli doprijeti do svih slojeva populacije. Drezga (2015) napominje da si je svatko zagarantirao popularnost, ako se u svojem govoru izražava narodski, sa stihovima i rimom. Pritom pazeći na melodioznost koja proizlazi iz ujednačenog broja slogova, zatim stanke između riječi kojima se pojačava izražajnost, dobro kombiniranih izgovora, udaha i izdaha (Drezga 2015: 104-106).

2.2. Usporedba muške i ženske retorike

Činjenica da smo imali prvu predsjednicu otvorila je vrata da analiziramo i razlike koje se javljaju tijekom javnog obraćanja dva suprotna spola. Kišiček i Stanković (2014) navode istraživanja: Campbell 1988, Garlick, Dixon, Allen 1992, Blakenship i Robson 1995, Hall 1998. godine koja su pokazala da postoje neurološke, psihološke, sociološke i lingvističke razlike između muškaraca i žena. Aristotel koji je „isticao veliku važnost govornikova etosa u uvjeravanju, spominje i spol kao važan dio tog etosa“ (Kišiček, Stanković 2014: 22). Etos se kod Aristotela odnosi na govornika i njegov lik koji se otkriva kroz komunikaciju. Na taj način govornik stječe povjerenje koje mora biti prisutno kod publike kako bi im poruka bila

uvjerljiva. Najjednostavnije rečeno etos je etički karakter govornika i njegova reputacija (Borg, 2010: 18-19).

Drezga (2015: 106) se kratko osvrće na muško-žensku retoriku kazavši da pučki govor država ima patrijarhalni ustroj zajednice u kojem je muškarac subjekt, skrbnik i nositelj radnje. A žena je, pak, objekt, sljedbenik, pokorni slušatelj, a tek rijetko govornik.

Prilikom analize uvjerljivosti Kišiček i Stanković (2014:23) tvrde da se ni za žene, ni za muškarce ne može reći da su uvjerljiviji u javnom nastupu jer je za uvjerljivost prije svega potrebna priprema, upućenost, samopouzdanje i drugi niz faktora koji su podjednaki kod oba spola.

2.2.1. Ženska retorika

Danas žene i muškarci imaju jednako pravo glasa, no nekada to nije bilo tako. Mnoge žene u povijesti bile su dobre vladarice koje su svojim djelovanjem doprinijele razvoju svoje zemlje, ali i društva na globalnoj razini. Međutim, početkom 19. stoljeća dolazi do oštre podjele rodni uloga u kojoj je ženi pripala uloga domaćice, majke i supruge, a svako bavljenje politikom nije se smatralo ženstvenim. Sredina 19. stoljeća označava početak borbe za ravnopravnost spolova, ali svijetu je dugo trebalo da čuje što im žene govore. Prva žena koja je stupila na političku scenu je Sirimavo Bandaranaike koja je 1960. godine postala prva premijerka Šri Lanke. Od tog trenutka sve više žena počinje s političkim djelovanjem, a jedne od najistaknutijih su Margaret Thatcher, Hillary Clinton, Angela Merkel i mnoge druge. Po uzoru na njih, danas žene preuzimaju sve odgovornije funkcije u društvu, neovisno o tome radi li se o politici, gospodarstvu, medijima, znanosti ili drugim profesijama (Kišiček i Stanković 2014: 21-22).

Lingvističkom analizom govora pokazalo se da u govore postoje karakteristike koje se smatraju tipično ženskim. Johnson (1996) govori o tome da se žene upuštaju u razgovor kako bi podijelila svoja razmišljanja te kako bi naučile nešto o drugim ljudima. Za žene je cilj takvog razgovora zbliziti ljude te pokazati razumijevanje i bliskost. Alexander i Wood (2000) navode da će ženski govor imati više pitanja kojima je cilj bolje razumjeti govornika. Campbell (1973) za ženski govor pak govori da je osoban, a to postižu osobnim doživljajima, anegdotama i detaljima. Robin Lakeoff (1975) u jednom od svojih radova govori o lingvističkim aspektima ženskog govora. Lakeoff dolazi do zaključka da su žene u podređenom položaju jer njihov govor zbog jezične formulacije ostavlja dojam nesigurnosti

i neodlučnosti. Kao važne osobine ženskog govora Kišiček (2008: 192) navodi sljedeće: dopunska pitanja, pitanje kada je potreban odgovor, upotreba pojačivača, eufemizama i umanjena, okolišanje, korištenje izraza pristojnosti i poštivanja.

Nadalje žene se u govoru koriste gestama, mimikom i najčešće ne pokazuju znakove treme. Jedan od stereotipa koji se veže uz žene je emotivnost. Emocije se političarkama često nađu kao prepreka u logičnosti, a samim time se doživljavaju i manje uspješnima (Kišiček i Stanković 2014: 23-24). Međutim, na emocije se ne bi uvijek trebalo gledati kao prepreku. Primjerice, Kolinda Grabar-Kitarović je tijekom svog mandata prisustvovala finalu Svjetskog nogometnog prvenstva 2018. godine u Rusiji na kojem je nakon utakmice izgrlila i izljubila nogometaše, pehar, ali i francuskog predsjednika Emmanuela Macrona. Svijet je ovaj potez poprilično pozitivno prihvatio i na taj način je poboljšala imidž Hrvatske, a emotivnost se pokazala ne kao mana, već kao prednost.

2.2.2. Muška retorika

Kišiček (2008) za mušku retoriku kaže da je ona standard. A kada to ne bi bilo tako, karakteristike ženskog govora poput neodlučnosti i nesigurnosti mogle bi se protumačiti kao želja za komunikacijom ili pridobivanjem drugih za razgovor. Još od davnih vremena publici je bilo važno da govori muškarac, odnosno publika je navikla slušati govornike-muškarce, pogotovo kada se radilo o politici, gospodarstvu, znanosti i slično. Za muške govornike karakteristično je korištenje široke gestikulacije, koriste agresivnije pokrete tijela i lica te zauzimaju više prostora. Zbog ovih karakteristika muškarci se čine sigurniji u svojim nastupima (Kišiček i Stanković, 2014:23-24).

Muški političari doživljavaju se kao racionalnija bića, skloni su upotrebi logičke argumente i djelovati na razum svojih slušača. Vještine koje su se u retorici pokazale važne su uglavnom bile vezane za muškarce, a to su probitačnost, vodstvo, racionalna argumentacija, vještina debatiranja i stručnost. Kišiček (2008) je istraživanjem utvrdila da se humor u govoru doživljava kao muška osobina, te da puno češće koriste neugodne i nepristojne izraze. Za razliku od žena koje se u govoru više pozivaju na mišljenje stručnjaka i zakone, muškarci će češće isticati vlastitu stručnost i iskustvo te na taj način sebe navode kao autoritet (Kišiček 2008:189-199).

3. Neverbalno komuniciranje

Retorika ne podrazumijeva samo komunikaciju putem riječi nego i neverbalnu komunikaciju, a su „svi znaci koji sudjeluju u govornom činu, a sami nisu govor“ (Škarić 2002: 177). A ti znaci su: „ljudski glas, mimika, gesta i opće ponašanje čovjeka u govornoj prilici“ (Škarić 2002: 27). Neverbalna komunikacija kao i verbalna može izazvati zadovoljstvo, bijes, ljubaznost itd. Neverbalne signale uglavnom ne tumačimo svjesno, više se fokusiramo na izgovorene riječi, ali to ne znači da oni nisu jednako važni (Tomić 2012: 327). Glasom odnosno verbalnim načinom komuniciranja možemo također neverbalno komunicirati na način da promijenimo boju glasa, njegovu jačinu ili brzinu, da radimo stanke, variramo u intonaciji, naglašavamo riječi i slično (Škarić 2002: 27). Tomić (2012) navodi nekoliko načina kojima ostvarujemo neverbalnu komunikaciju. Od onih koje je naveo, kao važne za inauguracijski govor naveo bih: govor tijela, odijevanje, boje, osmijeh, pokrete te zonu udaljenosti (Tomić 2012: 327-332).

3.1. Govor tijela

Govor tijela je skupina u koju ustvari spadaju svi oblici neverbalnog komuniciranja. „Neverbalna komunikacija obuhvaća čitav niz strategija ponašanja u različitim prigodama i okruženjima“ (Marot, 2005: 64). Govorom tijela šaljemo poruke prije nego što progovorimo. Oko 80 posto prvog dojma koji stvorimo o nekome temelji se na govoru tijela, a gestikulacija i mimika čak može snažnije djelovati na druge nego izgovorene riječi. Značenje pokreta i gesta određeno je kulturom, stječemo ih nesvjesno kao dio zajednice u kojoj živimo (Marot, 2005: 65). Iz prakse možemo vidjeti da političari neverbalnu komunikaciju uvježbavaju uz govor. Nedavni primjer toga je govor Kolinde Grabar-Kitarović tijekom kandidature za drugi mandat. Novinarima je na zahtjev dostavljen tekst govora, međutim, njen stožer zaboravio je obrisati dodatne upute. Tako su se u tekstu govora pronašle upute za smijeh, intonaciju riječi te da govor treba završiti bez zahvale.¹

Osmijeh je važna komponenta suvremene komunikacije u politici. Osmijeh ljude čini privlačnijima, a smatra se da su privlačni ljudi inteligentniji, uspješniji, pravedniji i suosjećajniji (Lukež 2017: 42). U zapadnim kulturama osmijeh je znak sreće i zadovoljstva, dok u Azijskim zemljama označava zbunjenost i nelagodu. Primjerice, u njemačkoj osmijeh je

¹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/predsjednica-dobila-uputu-za-blagi-smijesak-novinari-dosli-do-transkripta-kolindinog-govora-pogledajte-u-kojem-dijelu-se-trebalo-nasmijati-9433271>

rezerviran za prijatelje, s druge strane, Japanci smijehom poručuju gledajte svoja posla ili njime prikrivaju zbnjenost, tugu ili bijes (Tomić 2012: 328). U hrvatskoj prilikom javnog nastupa svakako je važno biti nasmiješen jer je pozitivno lice neizostavan dio profesionalnog nastupa. „Osmijeh ulijeva povjerenje, govornik izgleda simpatično i samopouzđano (Španjol Marković 2008: 128).

Osmijeh je dio retorike koji se odvija kroz mimiku, a ona podrazumijeva sve izraze lice. Primjerice podizanje obrva kod publike stvara osjećaj da slijedi nešto važno, na taj način govornik sugerira promjenu teme.

Nakon lica, ruke su te koje izražavaju čovjekovo emocionalno stanje. Ruke bi se u pravilu uvijek trebale nalaziti ispred tijela tijekom govora te one pomažu publici bolje protumačiti poruke. Gestikuliranjem govornik privlači pozornost na sebe i svoje riječi (Trošelj 2011:11). Izražavanje gesti ne smiju biti prebrzo i prenervozno. Govornik mora izbjegavati dodirivanje nosa, lica i kose za vrijeme javnog nastup jer se ti znakovi interpretiraju kao nesigurnost, zbnjenost i laž (Španjol Marković: 129-130).

3.2. Odijevanje i boja

Već nam je dobro poznata izreka da odijelo čini čovjeka. Zbog toga publika na inauguraciji očekuje od uzvanika i predsjednika ili predsjednice da budu svečano odjeveni. Tomić (2012:327) kaže da se „određeni stilovi i boje odijevanja smatraju više profesionalnim i više vjerodostojnim.“ U Europi ćemo političare najčešće vidjeti u odijelu crne ili tamno plave boje te bijele košulje, a bojom i dizajnom kravate ili nenošenjem iste davat će dašak svoje osobnosti. Političarke odabiru veći spektar boja, no, njihovo odijevanje također je ograničeno na odijela ili poslovne haljine. Prema pisanju Forbesa odijevanje političara je dosta konzervativno i tradicionalno.²

Nije samo bitno što će netko obući već i koje boje će ta odjeća biti. Boje su vrste vizualnih simbola koji mogu označavati žalost, sreću, ljubav (Tomić 2012: 332). One su sastavni dio komunikacije te utječu na podsvijest. Stoga je odabir boje vrlo važan prilikom svake komunikacije. Različite boje imaju različite utjecaje na ljude, neke su više prihvaćene i poželjne, dok su druge manje poželjne. Prihvaćenost boja također ovisi o kulturi, vremenu i prigodi za koju se upotrebljava. S jedne strane crvena boja može značiti agresiju, s druge

² <https://www.forbes.com/sites/ajagrawal/2016/05/19/how-politicians-market-themselves-based-on-what-they-wear/#5bd657f8116f>

ljubav, dok plava može biti depresivna ili boja mira (Plantak 2020: 40). Ako, pak, te boje promotrimo s političkog aspekta, crvena boja se povijesno veže sa socijalizmom i komunizmom, a plava boja s konzervativnim strankama (Moriorka 2006: 86).

3.3. Zona udaljenosti

Naposljetku Tomić (2012) navodi zonu udaljenosti kao jednu od načina neverbalne komunikacije. Pod zonom udaljenosti podrazumijeva se prostor između govornika i publike (Tomić 2012: 329). Barbara i Allan Pease navode četiri zone udaljenosti: intimna, osobna, društvena i javna zona. Intimna zona je između 15 i 45 centimetara(cm) , rezervirana je za roditelje, djecu, bliske prijatelje i partnere. Sljedeća je osobna zona koja se proteže od 46 cm do 1,22 metra (m), na toj udaljenosti nalazimo se s ljudima na koktel-partijima, uredskim razgovorima, društvenim skupovima itd. Treća je društvena zona u kojoj održavamo razmak s nepoznatim osobama i s osobama koje dobro ne poznajemo, a ona se nalazi između 1,22 i 3,6 m. Posljednja je javna zona koja podrazumijeva područje udaljenosti više od 3,6 m i ona se najčešće koristi kada se obraćamo skupini ljudi. (Pease, 2004: 194-195) Pod zonu udaljenosti također valja napomenuti položaj u kojem se govornik nalazi naspram publike. Govornici su često na uzvišenijem položaju od publike. Iako je ovo najvjerojatnije namjerno napravljeno zbog toga što publika želi vidjeti osobu koja im se obraća, ne može se poreći da ih govornik gleda s visoka.

3.4. Neverbalna komunikacija Kolinde Grabar-Kitarović

Zbog kuta snimanja, puno je teže uočiti gestikulacije predsjednice na inauguraciji. No, one su tu. Gestikulacija Kolinde Grabar-Kitarović sastoji se od podizanja ruku, najčešće desne, pa lijeve, ali povremeno i obje istovremeno. U nekoliko navrata desnom rukom pokazuje na publiku, posebice kada se obraća Ivi Josipoviću i Stjepanu Mesiću, te kada se direktno obraća publici sa „vi“ ili „vama“. Prilikom zahvale svojim prethodnicima uslijedilo je zviždanje i negodovanje publike, na što je predsjednica reagirala podizanjem desne ruke blago raširenih prstiju, dlanom okrenutim prema publici kako bi im poručila da se utišaju. Najznačajnija gestikulacija na inauguraciji uslijedila je na kraju govora popraćena riječima „*Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!*“ kada je predsjednica s obje podignute ruke savinute u laktu gestikulirala nekoliko puta prilikom izgovaranja navedene rečenice. Iako su predsjedničini

pokreti tijela statični, povremeno možemo vidjeti promjenu ravnoteže s jedne noge na drugu. Torzo blago okreće prema onom dijelu publike s kojim kontaktira očima.

Predsjednica se tijekom govora konstantno koristiti mimikom. Najznačajniji je osmijeh koji upućuje kao znak zahvale na pljesak publike te kada govori o zajedništvu. Grabar-Kitarović zbog dobre uvježbanosti govora, pogled na tekst govora baca samo kratko te nastoji održavati kontakt očima s publikom.

3.5. Neverbalna komunikacija Zorana Milanovića

Tijekom inauguracijskog govora tijelo i ruke Zorana Milanovića su statične. Njegov govor tijela teško je promotriti jer se inauguracija održala u zatvorenom prostoru, a govornik se nalazio u jednakoj ravnini kao i svi prisutni. Stoga su pozicije kamere bile ograničene. Kamere su uglavnom prikazivale plan blizu, a samo u nekoliko navrata mogli smo vidjeti srednji i američki te opći plan.³

Rukama je gotovo cijelo vrijeme držao rubove stola, nekoliko puta je gestikulirao desnom rukom te je jednom ramena pomaknuo naprijed nazad ne bi li namjestio odijelo. Jedina gesta koja se konzistentno ponavlja mijenjanje ravnotežu s jedne noge na drugu koju prati pomicanje tijela s lijeva na desno i obrnuto. Kišiček (2014) navodi da se muški govornici čine sigurniji u nastupima jer koriste široku gestikulaciju, imaju agresivne pokrete te zauzimaju više prostora. Iz priloženog smo mogli vidjeti da Milanović u ovome govoru nije koristio ništa od navedenog, no neovisno o tome nije davao dojam nesigurnosti.

Svojstvena mimika predsjednika Milanovića je oblizivanje usana i to pretežito doljnje usnice. Oblizivanje usana karakterizirano je kao „način na koji se osoba smiruje u stresnoj situaciji“ (Markota 2017: 76-77). Izraz lica mu je bio neutralan, a pogled je često bacao na papir s kojega je čitao govor, no istovremeno je i uspješno održavao kontakt očima s publikom.

³ Plan blizu – osoba je snimljena do pojasa. Srednji plan – prikazuje osobu od glave do pete. Američki plan – prikazuje osobu od glave do koljena. Opći plan – daje puno informacija o okolini objekta kojega snimamo. <https://www.medijskapismenost.hr/sto-je-plan-snimanja-koji-planovi-postoje-i-kada-se-koriste/>

4. Inauguracija

Riječ inauguracija potječe od latinske riječi *inauguratio* što je u starome rimu značilo ispitivanje volje bogova. Svećenici, odnosno vračevi tzv. *auguri* su obavljali taj obred i on je prethodio mnogim javnim aktima ili svečanostima. Auguri su pogađali volju bogova prema letu i pjevanju ptica, grmljavini i munji. Mjesto na kojem su se vršila proricanja u starorimsko doba nazivalo se augural (Anić, 2002: 69). U povijesnom kontekstu Hrvatske postojala je takozvana inauguracijska diploma koju su izdavali hrvatski kraljevi prilikom inauguracije i njome se obvezivali da će čuvati prava Hrvatske i Ugarske. Danas riječ inauguracija označava svečano otvorenje, svečano uvođenje u položaj, podjeljivanje časti. Pridjev *inauguracijski* spominje se u Anićevoj (2002) rječniku kao onaj koji je dio inauguracije, otvorenje sjednice, ustanove i slično, zatim kao pristupni, uvodni, nastupni čin i na posljetku kao inauguralan govor. Glagol inauguirati označava radnju koja se odnosi na svečano otvorenje, postavljanje nekoga na dostojanstveni položaj ili navješćavanje, započinjanje, uvod i slično (Anić 2002: 469).

Iako Hrvatski enciklopedijski rječnik između ostaloga navodi inauguraciju kao najavu otvorenja nove zgrade, u hrvatskom jeziku rijetko, odnosno gotovo nikada ju nećemo pronaći u takvoj upotrebi. U hrvatskom jeziku riječ inauguracija najčešće se upotrebljava kao naziv za ceremoniju polaganja svečane prisege predsjednika Republike Hrvatske (RH) koji je demokratski izabran na predsjedničkim izborima, a koji još nije preuzeo dužnost. Odnosno, kao što je i Anić rekao svečano uvođenje nekoga na položaj, u ovom slučaju predsjednika Republike.

Inauguracija je također prepoznata iz perspektive medija kao važan događaj. Takozvani, medijski događaj je naziv za događaj od iznimnog gledateljskog potencijala ili simboličke medijske vrijednosti.⁴ Takvi događaji prepoznaju se po tome što se obično radi o vijesti dana koja je unaprijed prepoznata kao vijest ili događaj od opće važnosti ili događaju koji bi mogao biti zanimljiv široj publici. Medijski događaji prenose se u stvarnom vremenu putem svih medija. Prijenos uobičajeno traje i po nekoliko sati, a tema događaja zastupljena je u medijima po nekoliko dana, prije i/ili nakon održavanja glavnog događaja. Posljednji takvi događaji u Hrvatskoj su Svečani mimohod koji je održan 2015. godine povodom 20. obljetnice vojno-redarstvene operacije „Oluja“, zatim Doček Hrvatske nogometne

⁴ <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/m/medijski-dogaaj/>

reprezentacije nakon osvojenog drugog mjesta na Svjetskom nogometnom prvenstvu 2018. godine, Ispraćaj Olivera Dragojevića 2018. godine povodom njegove smrti i drugo. Ovdje također ubrajamo inauguracije bivše predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović (2015) te aktualnog predsjednika Zorana Milanovića (2020) kao i ostale do sada održane inauguracije.

U sljedećim poglavljima slijedi analiza inauguracija Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića u kojima je stavljen poseban naglasak na mjesto i vrijeme održavanja, uzvanike, izvođače te posebna zapažanja u sklopu svake inauguracije

4.1. Predsjednik Republike Hrvatske

Svaki predsjednik ima svoj imidž koji prenosi na imidž države i zbog toga su u njega uprte sve oči javnosti. Mediji redovito izvještavaju o aktivnostima predsjednika i događajima na kojima on sudjeluje. Pa tako i o inauguraciji kao prvom i jednom od važnijih događaja na početku mandata. „Pritom, unatoč važnosti njihovih političkih poruka i stajališta u medijskom izvještavanju najviše do izražaja dolazi njihova osobnost i sposobnost komuniciranja, odnosno njihov imidž“ (Skoko 2009: 70). Utjecaj imidža predsjednika države se izravno odražava na imidž zemlje. To je najviše izraženo u zemljama s predsjedničkim ili polupredsjedničkim sustavom u kakvom je nekada bila i Hrvatska s predsjednikom Tuđmanom. U parlamentarnim demokracijama imidž predsjednika se manje odražava na imidž zemlje, ali to ne mora biti pravilo (Skoko 2009: 70-72). „Predsjednika Republike Hrvatske bira se na temelju općeg i jednakog biračkog prava, neposredno na izborima tajnim glasovanjem na mandat od pet godina.“⁵

U parlamentarnom sustavu vlasti „ovlasti predsjednika Republike Hrvatske su sljedeće:

- raspisuje izbore za Hrvatski sabor i saziva prvo zasjedanje Sabora
- raspisuje referendum u skladu s Ustavom
- povjerava mandat (mandataru) za sastavljanje Vlade osobi koja, na temelju raspodjele zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru i obavljenih konzultacija, uživa povjerenje većine zastupnika u Saboru
- daje pomilovanja te dodjeljuje odlikovanja i priznanja određena zakonom
- na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade, odlučuje o osnivanju diplomatskih misija i konzularnih ureda Republike Hrvatske u inozemstvu

⁵ <https://www.izbori.hr/site/izbori-referendumi/izbori-za-predsjednika-republike-hrvatske/66>

- prima vjerodajnice i opozivna pisma inozemnih šefova diplomatskih misija
- vrhovni je zapovjednik Oružanih snaga Republike Hrvatske
- imenuje i razrješuje vojne zapovjednike u skladu sa zakonom
- na temelju odluke Hrvatskog sabora, Predsjednik RH objavljuje rat i zaključuje mir
- u skladu s Ustavom i zakonom, surađuje s Vladom u usmjeravanju rada sigurnosnih službi
- za vrijeme trajanja ratnog stanja može donositi uredbe sa zakonskom snagom na temelju i u okviru ovlasti koje je dobio od Hrvatskog sabora.“⁶

4.2. Kratka povijest inauguracija hrvatskih predsjednika

Republika Hrvatska je u svojih 30 godina neovisnosti promijenila pet predsjednika. Prva inauguracija prvog hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana održana je 18. kolovoza 1992. godine kada je prisegnuo vjernost Ustavu, no tada nije održao govor.⁷ Drugi put je prisegnuo 1997. godine ponovno pred ustavnim sucima i njihovim predsjednikom Jadrankom Crnićem. Nakon potpisivanja prisege Crnić je Tuđmanu ponovno stavio predsjedničku lentu te se državljanima obratio prisežnom poslanicom. Tuđman nije doživio kraj svog mandata nego je preminuo 1999. godine.

Stjepan Mesić izgovorio je riječi prisege 2000. i 2005. godine, a njegova prva inauguracija je karakteristična po tome što je to ujedno bio i najveći međunarodni skup do tada održan u Hrvatskoj. U svojim inauguracijama također je odbio da dio svečanosti bude stavljanje predsjedničke lente. Oba puta je održao kraće govore u trajanju od šest do sedam minuta. Stjepan Mesić do sada je jedini predsjednik koji je do kraja odradio dva uzastopna mandata, što je i maksimalan broj uređen Ustavom.

Ivo Josipović prisegnuo je 2010. godine te za razliku od svojih prethodnika nije uvodio nikakve promjene. Kolinda Grabar-Kitarović prisegnula je 2015. godine kao prva žena koja obnaša dužnost predsjednika. Posljednji put je to učinio Zoran Milanović 2020. godine te je promijenio cijeli koncept i poimanje inauguracije.

4.3. Što označava inauguracija za izabranog predsjednika?

Inauguracija je svečanost kojom se postavlja izabrani predsjednik na dužnost. Svaki novoizabrani predsjednik putem inauguracije poručuje što možemo očekivati od njegovog

⁶ <https://uprava.gov.hr/koje-su-ovlasti-predsjednika-republike-hrvatske/12541>

⁷ <https://www.tudjman.hr/govori>

mandata. To ne postiže samo verbalnom i neverbalnom komunikacijom tijekom obraćanja publici, već i odabirom mjesta odražavanja, glazbenim izvođačima, uzvanicima i svemu onome što čini dio inauguracije na koji predsjednik može utjecati.

Niti Ustav, niti Zakon o izboru Predsjednika Republike Hrvatske⁸ ne spominju inauguraciju, već samo prisegu. Prema tome možemo zaključiti da je za izabranog predsjednika inauguracija ustvari svečanost koja se održava u sklopu obveznog polaganja svečane prisege. Ostali sadržaji inauguracije krojeni su prema mjeri predsjednika/predsjednice, odnosno njihovim preferencijama, imidžu, željama i stavovima.

Prema Ustavu Republike Hrvatske „prije preuzimanja dužnosti, predsjednik Republike pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske polaže svečanu prisegu kojom se obvezuje na vjernost ustavu. Izbor predsjednika Republike, prisega i njeno polaganje uređuje se zakonom.“⁹ Na svečanu prisegu predsjednik Ustavnog suda poziva izabranog predsjednika Republike sljedećim riječima;

Izbori za predsjednika održani su <datum>, a na temelju provedenih izbora Državno izborno povjerenstvo utvrdilo je konačne službene rezultate izbora <datum> koji su objavljeni u Narodnim novinama, službenom glasilu Republike Hrvatske. Na temelju rezultata sa svih biračkih mjesta Državno izborno povjerenstvo utvrdilo je i objavilo da je za predsjednika Republike Hrvatske izabran gospodin <ime i prezime>. Gospodine <prezime>, molim vas da položite svečanu prisegu u kojoj se obvezujete na vjernost Ustavu.

Poziv na prisegu od strane predsjednika ustavnog suda nije obavezan, što smo mogli vidjeti na inauguraciji predsjednika Zorana Milanovića.¹⁰ Tekst svečane prisege utvrđen je Zakonom o izboru predsjednika Republike Hrvatske, a ona glasi:

Prisežem svojom čašću da ću dužnost predsjednika Republike Hrvatske obavljati savjesno i odgovorno, na dobrobit hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana.

Kao državni poglavar:

- držat ću se Ustava i zakona,
- brinut ću se za poštovanje ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske,
- bdjeti nad urednim i pravednim djelovanjem svih tijela državne vlasti,
- čuvati nezavisnost, opstojnost i jedinstvenost države Hrvatske.

Tako mi Bog pomogao.

⁸ Zakon o izboru Predsjednika Republike Hrvatske. Narodne novine, 128/14.

⁹ Ustav Republike Hrvatske. Narodne novine, 85/2010.

¹⁰ https://youtu.be/gjpUuoYO_Fw?t=4529

Prethodno je naveden tekst svečane prisega koji se primjenjuje od 1997. godine. Izvorni tekst prisega iz 1992. godine samovoljno je izmijenio Franjo Tuđman tijekom prisega. Umjesto „na korist svih hrvatskih državljana“ rekao je „na korist hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana“. Također je na kraju prisega dodao riječi „Tako mi Bog pomogao“. Ove izmjene kasnije je Sabor Republike Hrvatske usvojio Zakonom¹¹.

Izabrani predsjednik može birati hoće li sam pročitati prisegu ili će to učiniti na način da ponavlja odlomke za predsjednikom Ustavnog suda. Na prvoj inauguraciji (1992) Franjo Tuđman je tekst prisega ponavljao za predsjednikom Ustavnog suda, to su također učinili Ivo Josipović 2010. i Kolinda Grabar-Kitarović 2015. godine. Na drugoj inauguraciji (1997) Franjo Tuđman je sam pročitao tekst prisega, a to je učinio i njegov nasljednik Stjepan Mesić 2000. te Zoran Milanović 2020. godine.¹²

4.4. Ilokucijski čin

Kao što sam već spomenuo normativno regulirani dio inauguracije je svečana prisega izabranog predsjednika pred sucima Ustavnog suda. Predsjednik ustavnog suda ima ulogu inauguratora koji je prema Aniću (2002: 469) „onaj koji uvodi koga u dužnost“. Službena osoba taj čin obavlja riječima koje imaju važnost i prepoznate su kao takve jer su toj osobi dodijeljene ovlasti putem kojih ona to može učiniti. Austin (2014) to naziva ilokucijski čin. Ilokucijski čin je izvođenje „neke čina u kazivanju nečeg nasuprot izvedbi čina kazivanja nečeg“ (Austin, 2014: 73). Izveden čin naziva se ilokucija. Drugim riječima, kada izvodimo ilokucijski čin, koristimo se jezikom u različitom smislu. Taj smisao naziva se ilokucija. Kada upotrebljavamo ilokucijski čin jezik upotrebljavamo za uvjeravanje, poticanje, tvrđenje ili upozoravanje i slično. Ilokucijski čin „uključuje neku konvenciju“ (Austin 2014: 76) koja nosi određene posljedice, ovisno o kontekstu u kojem nastaje. Primjerice ako šef kaže „dajem vam otkaz“ tim riječima mijenja položaj sugovornika s obzirom na zaposlenost.¹³ Ilokucijski čin se također može ostvariti nejezično, ali se mora raditi o konvencionalnom nejezičnom činu (Austin 2014: 87). Primjerice kod ilokucijskog čina upozorenja, recimo u prometu, upaljeno žuto svjetlo na semaforu upozorava vozače na skorbu promjenu svjetla, crveno svjetlo upozorava vozače da je prolaz zabranjen itd. U ovom primjeru radi se o neverbalnim

¹¹ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_07_71_1221.html

¹² <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/tudman-je-mijenjao-prisegu-mesic-odbacio-lentu-josipovic-udaraoklasiku-a-grabar-kitarovic-dosla-uspinjacom-prisjetite-se-inauguracija-svih-hrvatskih-predsjednika-foto-20200217>

¹³ <http://struna.ihjj.hr/naziv/ilokucijski-cin/23619/#naziv>

dogovorenim pravilima ponašanja na koje smo pristali zato što nam je ovlaštena osoba izdala verbalno uvjerenje o položenom vozačkom ispitu.

Ako izvodimo ilokucijski čin to podrazumijeva da izvodimo neki od sljedećih činova: pitanje ili odgovor na pitanje, davanje obavijesti, jamstva, ili upozorenja, izricanje kazne, podnošenje žalbe ili prigovora, objavljivanje presude ili namjere – u koju kategoriju spada inauguracija, te brojni drugi slični činovi (Austin 2014: 72). Određene izgovorene riječi često ili redovito imaju posljedične učinke na osjećaje, misli ili radnje slušatelja, govornika ili nekog trećeg (Austin 2014: 73).

Primjerice izabranog predsjednika nakon izgovaranja prisege predsjednik Ustavnog suda službeno proglasi predsjednikom Republike i to čini sljedećim riječima:

U svojstvu predsjednika Ustavnog suda Republike Hrvatske potvrđujem da su ispunjene sve ustavne i zakonske pretpostavke za preuzimanje dužnosti predsjednika Republike Hrvatske. Objavljujem da gospodin <Ime i prezime> predsjednik Republike Hrvatske stupa na dužnost <datum>. Gospodine predsjedniče Republike Hrvatske u ime Ustavnog suda Republike Hrvatske i u svoje osobno ime ja vam čestitam.

Napominjem da je prethodno napisano samo u muškom rodu radi lakše čitljivosti . Navedena potvrda se odnosi na razdoblje od 2010. godine kada je održana inauguracija Ive Josipovića te se ona koristi i danas. U tekstu potvrde riječi podvučene punom linijom označuju ilokucije, odnosno riječi kojima se nešto službeno daje do znanja.

Ilokucijski čin u proces izbora za predsjednika javlja se već prilikom objave novoizabranog predsjednika od strane Državnog izbornog povjerenstva RH. A to čine sljedećim riječima:

Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske, na osnovi rezultata glasanja sa svih biračkih mjesta, utvrdilo je i objavljuje

Za predsjednika Republike Hrvatske izabran je

<Ime i prezime>.

4.5. Analiza inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović

Unatoč tome što je Kolinda Grabar-Kitarović u prvome krugu predsjedničkih izbora 2014. godine osvojila manje glasova od svog prethodnika, u drugome krugu ipak osvaja većinu sa 50,74 posto glasova i tako postaje prvom ženom izabranom za predsjednika u Republici Hrvatskoj. Grabar-Kitarović položila je prisegu 15. veljače 2015. Godine, a tri dana kasnije preuzela je dužnost od Ive Josipovića. Prisega se održala tri dana ranije nego što je to predviđeno jer je bivši američki predsjednik Barack Obama za 18. veljače zakazao globalni summit o borbi protiv nasilnog ekstremizma, na kojem se očekivao velik broj stranih državnih dužnosnika. Drugi razlog pomicanja inauguracije prema navodima Večernjeg lista je činjenica da je nedjelja (15.) bolji dan od srijede (18.), te da se zbog vikenda može odazvati veći broj stranih gostiju.¹⁴

Prije inauguracije Grabar-Kitarović je sa suprugom prošetala Ilicom do uspinjače s kojom je došla do Gornjeg grada i Markova trga, na kojemu se po šesti put tradicionalno održala svečana prisega novoizabranog predsjednika. Inauguracije se na Markovom trgu održavaju zbog simbolike. Trgovi su oduvijek bila važna središta unutar grada, na njima su se održavala masovna događanja i okupljanja građana.

„Na trgovima se sve obavljalo javno, oni su služili političkoj prezentaciji, isticanju moći vladara, ideološkoj manipulaciji masama i mnogim drugim funkcijama, koje se i danas iskazuju na trgovima, naravno u civiliziranijem obliku i s drugačijim sadržajima“ (Svirčić 2002: 118-119).

Kolinda Grabar-Kitarović na pozornicu došetala je u plavoj haljini i kaputu. Na pozornici se nalazila govornica koja je napravljena posebno za tu prigodu. Govornica ima postolje od kamena s dva metalna stupa na kojima je grb, a gornji dio je od stakla. Na lijevoj strani predsjednice nalazio se stol i stolica za kojim je Franjo Tuđman 1997. potpisao prisegu. Iza predsjednice nalazile su se zastave s lijeve i s desne strane. Ukupno je bilo 12 zastava, šest zastava Europske unije te šest Hrvatskih.¹⁵ Ispred predsjednice nalazio se cvjetni aranžman sačinjen od bijelih ruža, ljiljana, orhideja, ružmarina i kameno cvijeće s otoka Brača.¹⁶

Inauguracija je započela točno u podne, a njezin početak označio je pucanj Gričkog topa i zvonjava Crkve sv. Marka. Nakon himne i izvedbe pjesme „Dej mi Bože“ uslijedilo je

¹⁴ <https://www.vecernji.hr/vijesti/inauguracija-kolinde-grabar-kitarovic-u-nedjelju-15-veljace-986304>

¹⁵ <http://hr.n1info.com/Vijesti/a28718/Program-inauguracije.html>

¹⁶ <https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/sasa-sekoranja-dekorirao-predsjednicke-dvore-za-inauguraciju---594386.html>

obraćanje predsjednice Ustavnog suda Jasne Omejec. Omejec je pročitala formalnu odluku o izboru predsjednice te je prisutne upoznala s protokolom svečane prisege. Novitet ove inauguracije je bio u tome što je odabrana žena za predsjednika, na što se Omejec osvrnula rekavši da „riječi prisege koje imaju rodno značenje odnose se na jednak način na oba roda.“ Naposljetku je pozvala izabranu predsjednicu da prisegne vjernost ustavu.

Grabar-Kitarović je s lijevom rukom na Ustavu RH te desnom rukom u zraku s dlanom okrenutim prema publici ponavljala riječi prisege za predsjednicom Ustavnog suda i to u muškom rodu. Nakon potpisivanja prisege Omejec je obavijestila javnost da su ispunjene sve ustavne i zakonske pretpostavke za preuzimanje dužnosti predsjednika. Zanimljiva je činjenica da je prisegu potpisala na istom stolu kao i prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman.¹⁷ Simbolika se nastavila kada je Omejec uručila predsjedničku lentu predsjednici Grabar-Kitarović, međutim, nije ju nosila. Jedan od pripadnika Počasno-zaštitne bojne dolazi na pozornicu noseći zastavu RH kojoj Grabar-Kitarović daje počast te ju poljubi. Simbolika koja je do sada najviše prisutna je prikaz domoljublja. Istovremeno se izvodi nekoliko glazbeno-umjetničkih izvedbi nakon kojih je uslijedio govor novoizabrane predsjednice.

Popis izvođača na inauguraciji Grabar-Kitarović bio je poprilično velik. Tekst hrvatske himne izrecitirao je Joško Ševo, nakon čega je uslijedila i njena intonacija. Solistica Renata Sabljak nakon minute šutnje za poginule u Domovinskom ratu otpjevala je pjesmu „Dej mi Bože“. Nakon svečane prisege kada je predsjednica odavala počast zastavi RH Dragan Despot je izvodio recital „Himna slobodi“. Nakon inauguralnog govora, solistica Martina Gojčeta Šilić u pratnji puhačkog orkestra Hrvatske vojske (HV) izvela je „Odu zemlji“. Odmah nakon toga uslijedio je Folklorni ansambl „Lado“ s pjesmom „Lijepo pjeva za lugom djevojka“. Na pozornicu je ponovno stupio Joško Ševo te je izrecitirao pjesmu „Oproštaj“. Zatim je ansambl Lado izveo Krčki tanac, ubrzo nakon toga je uslijedila Radojka Šverko uz pratnju orkestra HV s pjesmom „Ljubim te do bola“. Predzadnja izvedba na inauguraciji bila je „Što na nebu sja visoko“, odnosno završni prizor opere „Ero s onoga svijeta“ koju su izvela četiri zbora: zbor Hrvatske radiotelevizije (HRT), zbor mladih „Izvor“, akademski zbor „Ivan Goran Kovačić“ te ansambl „Lado“. Inauguracija završava uz pjesmu „Dream for the future“ koju je izveo zbor „Izvor“.

Inauguraciji predsjednice svjedočilo je oko 600 uzvanika od kojih je 88 članova raznih stranih izaslanstava, a među njima je bilo i 9 predsjednika država. Uzvanici su ujedno jedna od

¹⁷ https://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Grabar-Kitarovic-pozvala-na-zajednistvo-i-prestanak-podjela-Vjerujem-u-te-zemljo-moja-hrvatska/?meta_refresh=true

glavnih tema koji su obilježili inauguraciju i to samo zbog svoje pojave. Prema natpisima medija poput Večernjeg lista¹⁸, N1 portala¹⁹, zatim poznatih i istaknutih kolumnista Vedrane Rudan²⁰ i Borisa Dežulovića²¹, među uzvanicima se našlo nekoliko spornih imena. Dežulović čak govori da je Markov trg izgledao poput dvorišta kaznionice u Lepoglavi, zato što se prije svega radi o ljudima koji imaju pravomoćne presude, nalaze se pod istragom ili su ekstremni desničari.

4.6. Analiza inauguracije Zorana Milanovića

Zoran Milanović je kandidaturu za predsjednika RH objavio na svom Facebook profilu 17. lipnja 2019. godine uz fotografiju „Predsjednik s karakterom“²² kao kandidat Socijaldemokratske partije (SDP). Nakon održanih izbora 22. i 29. prosinca 2019. te 5. siječnja 2020. godine Državno izborno povjerenstvo RH je na temelju rezultata glasovanja utvrdilo da je za predsjednika RH izabran Zoran Milanović s osvojenih 1.034.170 glasova.²³

Inauguracija se održala 18. veljače 2020. godine. Za razliku od prethodnih inauguracija koje su do sada održane na Markovom trgu, Milanović je odlučio da će se njegova održati u Predsjedničkim dvorima na Pantovčaku. Ova odluka izazvala je mnoge polemike. Predsjednik Ustavnog suda Miroslav Šeparović komentirao je odluku izabranog predsjednika i poručio da je mjesto održavanja prisege stvar predsjednika te da se Ustavni sud neće miješati u tu odluku.²⁴

Profesorica Marijana Grbeša s Fakulteta političkih znanosti komentirala je da će se takav potez „nekome svidjeti, a nekome ne.“²⁵ Također smatra da „svaki predsjednik i svako vrijeme nosi nešto svoje.“²⁶

Novinarka Nove TV Ivana Petrović je oprečnog mišljenja te smatra da se inauguracija trebala održati na Markovom trgu jer je on „političko povijesno sjedište hrvatske državnosti“²⁷ kao

¹⁸ <https://www.vecernji.hr/vijesti/na-inauguraciji-su-bili-i-gosti-koje-je-predlozio-hdz-i-zasluzni-u-kampanji-990201>

¹⁹ <http://hr.n1info.com/Vijesti/a29574/Ne-zna-se-tko-je-pozvao-mracne-goste-na-inauguraciju.html>

²⁰ <https://www.rudan.info/predsjednica-i-ja/>

²¹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/dezulovic-markov-trg-bio-je-poput-dvorista-kaznionice-u-lepoglavi-za-vrijeme-podnevne-setnje-477187>

²² <https://www.facebook.com/ZoranMilanovic/photos/a.1577651495833818/2279090202356607/?type=3>

²³ https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/predsjednik/2019/izabrani/i_01_000_0000.pdf

²⁴ <http://hr.n1info.com/Vijesti/a476183/Gdje-ce-se-odrzati-prisega-stvar-je-predsjednika-Ustavni-sud-se-nece-mijesati.html>

²⁵ https://www.youtube.com/watch?v=gjpUuoYO_Fw

²⁶ Ibid.

važne simbole navodi krov Crkve sv. Marka, grb Trojedinog kraljevstva, zgradu Sabora, prvi govor na narodnom jeziku Ivana Kukuljevića Sakcinskog.

Podnar navodi da je Markov trg započeo kao prostor za održavanja sajмова, dućana i obrtničkih radnji, ali da se tijekom stoljeća na njemu smještaju državni uredi. Primarni politički karakter se oblikovao tek izgradnjom Banskih dvora i zgrade Hrvatskoga sabora, a oblikovno i sadržajno je definiran s aspekta nacionalne integracije. (Podnar, 2009: 366)

Prethodno spomenuti simboli vežu za mjesto koje je fizički uzvišeno od ostatka grada, to bismo čak mogli protumačiti da političari s visoka gledaju na narod, odnosno da se politika nalazi na jednoj višoj razini. Markov trg se inače nalazi na oko 160 metara nadmorske visine, a Milanović je tu razinu digao na oko 260 metara gdje se nalaze Predsjednički dvori.²⁸ Time nije samo metaforički uzdigao politiku na više mjesto, nego je napravio i granicu između javnog i privatnog. Na njegovoj inauguraciji po prvi puta smo se suočili s time da narod fizički ne može prisustvovati inauguraciji.

Javna sfera promatra se kao otvoren pristup komuniciranja s drugima, razmjenu ideja o politici, filozofiji i drugo. Glavni prostor javne sfere su trgovi i mjesto okupljanja građana. Privatna sfera je sfera doma, a kao takva irelevantna je za funkcioniranje zajednice jer je prirodna, iskonska i primitivna, nesposobna za više ciljeve. (Škrlec, 2010: 266) Pažanin govori o novoj privatnosti koja uključuje javnost, no ostaje privatna „jer predstavlja javnost privatnih ljudi, koji preko iskustva svoje subjektivnosti sebe shvaćaju jednom u literarnom smislu kao ljude, a drugi put preko reguliranja svoje privatne sfere u političkom smislu.“ (Pažanin, 1967: 497) S jedne strane inauguracija se trebala održati na Markovom trgu koji je simbol mnogih hrvatskih povijesnih događaja; predsjednik je izabran od strane naroda i javnost ima pravo prisustvovati tom događaju. S druge strane, unatoč tome što se inauguracija održala u privatnoj sferi, predstavnici medija tu privatnu sferu su učinili javnom, a time i dostupnom svim građanima.

Inauguracija je započela oko 12 sati dolaskom Milanovića i njegove supruge, a trajala je otprilike 20 minuta. Na inauguraciju je pozvano 40-ak uzvanika pod koje spada uža obitelj, državni dužnosnici i članovi Milanovićevog stožera. To je ujedno i najmanji broj uzvanika na inauguracijama u Hrvatskoj dosad.

²⁷ Ibid.

²⁸ Za mjerenje visine korištena je stranica FreeMapTools. <https://www.freemaptools.com/elevation-finder.htm>

Za izvođenje himne bila je zadužena Josipa Lisac uz klavirsku pratnju Zvezdana Ružića. Simbolično je imala obučen crveni šešir i šal jer su to boje „ljevice“, odnosno SDP-a. Lisac je izvela umjetničku verziju himne „Lijepa naša domovino“ koju su građani prihvatili podijeljenog mišljenja. O tome govori i činjenica da je protiv nje podnesena kaznena prijava zbog povrede ugleda RH.²⁹ Jedan dio gledatelja putem komentara također je izrazio svoje nezadovoljstvo, dok su drugi poručili da treba poštovati umjetničku slobodu.³⁰ Himnu je izvela odmah nakon dolaska predsjednika, prije minute šutnje za sve koju su dali svoj život za Hrvatsku. Nakon minute šutnje uslijedila je svečana prisega. Tijekom izvođenja himne Milanović nije držao ruku na srcu.

Drugi izvođač kojega je Milanović odabrao je klapa Hrvatske ratne mornarice (HRM) „Sveti Juraj“. Klapa je izvela pjesmu „Tvoja zemlja“ odmah nakon Milanovićeva govora, a koja je ujedno služila kako bi zatvorila svečanost inauguracije. Hrvatski predsjednici na inauguracijama nerijetko odabiru izvođače iz kadrova Oružanih snaga RH jer to nosi određenu simboliku s obzirom na to da je predsjednik njihov vrhovni zapovjednik. Nakon izvedbe Josipe Lisac kritike i pohvale na račun izvedbe klape HRM ostale su u sjeni. No, u odnosu na Lisac, smatram kako je većina bila zadovoljna izvedbom jer se klapa nalazila unutar klasičnih okvira.

Mnogi su spekulirali Milanovićevu boju kravate, očekivalo se da će ona biti crvene boje, no o u konačnici je bila plava. Plava boja djeluje svečanije, a kao što sam već rekao to je i boja mira. Mir je ujedno i poruka Milanovićeve inauguracije - neće iskakati iz okvira nego će djelovati u skladu sa svojim ovlastima. Kao što je i nebrojeno puta naglašavao u svojoj kampanji cilj mu je biti predsjednik moderne, progresivne, znatiželjne i otvorene Hrvatske te kako slijedi vrijeme promjena.³¹ Tu promjenu na inauguraciji simbolički je prikazao kroz cvijet mirisnog badema koji prema riječima dekoratora Saše Šekoranje označava „najavu proljeća“. ³² Šekoranja je također naglasio da je dekoracija suvremena, pomno birana te da sve nosi simboliku.³³ Predsjednikova govornica bila je modernog, ali jednostavnog izgleda, s njegove desne strane nalazio se stol od prostorije na kojemu je potpisao prisegu. Iza

²⁹ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/josipa-lisac-dobila-kaznenu-prijavu-zbog-izvedbe-lijepa-nase-na-inauguraciji-koristila-je-izrugljive-artikulacije-i-tonalitete---594591.html>

³⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=oxgRBrx5R2E>

³¹ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-zelim-biti-predsjednik-jedne-moderne-progresivne-znatiželjne-i-otvorene-hrvatske-9019673>

³² https://www.youtube.com/watch?v=gjpUuoYO_Fw

³³ Ibid.

Milanovića nalazilo se pet zastava. Rubne zastave su zastave Europske unije, iza njih je Hrvatska zastava i u sredini je bila zastava predsjednika.

Danima prije inauguracije bilo je mnogo polemike oko toga hoće li Milanović izreći „Tako mi Bog pomogao“ tijekom svečane prisege, no vidjeli smo kako on isto nije niti dovodio u pitanje. Poštovao je odluku Ustavnog suda koji je odlučio da te riječi „ne ugrožavaju osjećaje ateista i agnostika i ne ugrožavaju sekularni karakter države te nisu suprotne Ustavu“.³⁴

Do sada je bio običaj da predsjednik tijekom čitanja prisege lijevu ruku drži na Ustavu RH, a desnu ruku u zraku s otvorenim dlanom okrenutom prema uzvanicima. Potonje Milanović nije učinio, no pritom nije kršio Ustav niti Zakon jer isto nije propisano. Za razliku od ostalih do sada održanih inauguracija, Milanović nije gledao uzvanike s pozornice već su oni bili na jednakoj valnoj duljini. Kada govorimo o udaljenosti prema publici, predsjednik se nalazio na otprilike 1m od publike. Kao što je već spomenuto prema Peasu (2004), udaljenost od 46 cm do 1,22 m je osobna zona tj. udaljenost na kojoj se nalazimo s ljudima na koktel-partijima, društvenim skupovima i slično, odnosno radi se o grupi ljudi koje već poznajemo. Stoga se u prvom redu nalazi njegova obitelj, bivši predsjednici i premijer. Njegova publika na granici je osobne i društvene zone. Iako bi se prema Peasu u društvenoj zoni (od 1,22m do 3,6m) trebale nalaziti osobe koje dobro ne poznajemo, to je u ovom slučaju samo djelomično točno jer se iza prvog reda između ostalih nalaze njegovi suradnici i savjetnici. Pease (2004) navodi da se skupini ljudi obično obraćamo iz javne zone, odnosno sa 3,6 ili više metara udaljenosti.

³⁴ <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ustavni-sud-rijeci-tako-mi-bog-pomogao-ne-ugrozavaju-sekularizam-20170726>

5. Govor

Prema Kišiček i Stanković (2014) za kraći govor potrebna je duža priprema što je i potvrdio Winston Churchill odgovorom na pitanje koliko mu je vremena potrebno za pripremu govora. Odgovorio je da za govor od dvije minute treba tri tjedna pripreme, za govor od trideset minuta jedan dan, a govor od sat vremena može odraditi bez pripreme. „Dakle, trajanje pripreme obrnuto je proporcionalno s trajanjem javnog govorenja“ (Kišiček, Stanković 2014: 39). Ono što je govornik pročitao ili izrekao u pet minuta, najvjerojatnije je sastavljao satima, a možda i danima te ispravljao nekoliko puta kako bi u svom kratkom izričaju bio što efektivniji (Škarić 2002: 30). Priprema, kao i vježbanje govora vrlo je važno kako bi netko postao što bolji govornik. Dobar govor nije svima urođen, stoga će nekima trebati duže kako bi ga savladali. Demosten, prvi govornik koji je zapisivao i objavljiivao svoje govore nije imao prirodan govornički talent, teško se snalazio u improvizaciji, nije imao samopouzdanja, a geste niti glas mu nisu bili savršeni. No, postao je odličan govornik jer je uvježbavao i oponašao ostale uspješne govornike. Osim toga duboko je proučavao temu o kojoj će govoriti, pripremao se i pisao svoje govore. Unatoč svemu pokazao je da se svi prirodni nedostaci mogu umanjiti, ako se dovoljno vježba (Kišiček, 2018: 18-19).

S druge Cicerona je imao prirodan dar za govor. No, shvatio je da to nije dovoljno pa je počeo učiti, usavršavati se i vježbati. Ciceron je bio praktičan političar koji je bio spreman na kompromise kako bi postigao zacrtane ciljeve (Kišiček 2018: 23). Iza sebe je ostavio govore i retoričke priručnike koji govore o strukturi, stilu, argumentaciji te poimanju dobrog govornika. Također je značajan po tome što je primjenjivao svoju retoričku teoriju u praksi, ponajviše po tome što je provodio dijelove govora – početak, izlaganje, završetak (Kišiček 2018: 26-28).

Za Cicerona izvrstan govornik treba imati „suptilnost logičara, misao filozofa, dikciju pjesnika, pamćenje odvjetnika, glas tragičara, izvedbu glumca“ (Kišiček 2018: 28). Prema Ciceronu nitko ne može u svakom pogledu biti izvrstan govornik, osim ako ne stekne znanja iz svih važnih predmeta i znanosti. Govor proizlazi iz znanja koje posjedujemo o određenom predmetu. Ako govornik nema znanja o temi kojoj govori tada je govor besmislen. Bavljenje govorništvo podrazumijeva da govornik ima široko opće znanje kako bi o svakoj temi mogao opširno i slikovito govoriti (Ciceron, 2002: 38).

U govoru je važno razlikovati što se govori i kako se govori. Od antičke retorike postoje razilaženja u tome što je važnije. Kvintilijan je smatrao da je važnija govorna izvedba, dok je

Aristotel isticao koliko je važan sadržaj. No, idealan političar bi trebao objediniti oboje. Ako se političar oslanja na izvedbu govora tada nas on može odvući od sadržaja, s druge strane ako pažljivije slušamo taj govor, kritički promišljamo i analiziramo uviđamo da političari rade logičke pogreške. One mogu biti slučajne zbog nedovoljnog poznavanja argumentacije ili namjerno kao sredstvo manipulacije. Kako bi političari pobijedili u argumentaciji često se znaju koristiti trikovima. Jedan od političara koji je znao ispasti lošiji od protivnika, ali izaći kao pobjednik je bivši hrvatski predsjednik Stipe Mesić. Na proaktivna pitanja odgovarao je ironiziranjem ili šalama, a njegove domišljotine danima su bile aktualne u medijima. Na ovaj način humor se koristio kao trik jer nitko nije zapamtio pitanje, komentar ili kritiku nego se pamtio štos koji je izazvao smijeh (Kišiček i Stanković 2014: 9-12).

Brojni govornici nastoje nasmijati jer na taj način privlače dodatnu pažnju, oraspoločavaju slušatelja i kod njih stvaraju dobru volju (Aristotel 1989: 204). Takve smicalice nazivaju se eristički trikovi. Osim humora, u političkom govoru česte su kvalifikacije i etiketiranja. Čak su toliko česte da su postale uobičajeni način političkog nadmetanja, a radi se o riječima kojima se izriče stav ili mišljenje o nekom postupku bez da je ono argumentirano. U političkim govorima također su poznate pogreške kao *argumentum ad populum*, odnosno tvrdnje koje se podmeću kao istinite samo zato što su popularne u društvu. Drugim riječima, političari pričaju ono što ljudi žele čuti. Političari prilikom izravnog obraćanja biračima ili govorom u medijima često koriste smicalice, a na njih se nikada ne reagira. Smicalice zamjenjuju argumente te one sve više postaju sredstvom političke komunikacije (Kišiček i Stanković 2014: 12-15).

U sljedećim poglavljima slijedi analiza govora Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića. Analiza je provedena na temelju medijskih izvješća u koja spadaju portali i audiovizualne snimke hrvatskih televizija koje su emitirale inauguraciju. Posebna pažnja posvećena je trajanju i strukturi govora (početak, izlaganje, završetak), upotrebi stručnih termina, stilskim figurama te naglašavanje riječi.

5.1. Početak

Početak i kraj su najvažniji dijelovi govora, zbog toga bi početak trebao biti što efektniji. Na početku govora slušatelj i govornik razdvojeni su u mišljenju i povjerenju. Publika ne zna što govornik planira reći, a govornik ne zna tko sve čini njegovu publiku i kako će prihvatiti njegove poruke. Popularni govornik bit će dočekan uz odobravanje jer je on već prije tijekom

svoje karijere uspio stvoriti vezu sa slušateljem, osim ako se radi o govoru koji se održava u zatvorenoj ili privatnoj sferi. Zbog toga je glavna zadaća uvoda u govor uspostaviti vezu između ove govornika i slušatelja (Boban 2003: 182-3).

Vežu je potrebno ostvariti u prvih 90 sekundi kada govornik ostavlja svoj prvi dojam na slušatelja. U tom vremenu govornik se mora dodatno pomučiti ako se je našao pred publikom koja o njemu ima negativan stav (Španjol Marković 2008: 168). To je pogotovo važno u kriznim vremenima kada je publici potrebno priopćiti loše vijesti koje ne žele čuti ni prihvatiti. Govornik je tada suočen s neprijateljskim auditorijem, odnosno sa slušateljima koji odbijaju slušati te jasno iskazuju nezadovoljstvo. Vladajući političari danas uobičajeno govore pred neprijateljskim auditorijem. Kako bi bili što uspješniji u takvoj situaciji potrebno je naći područje slaganja i govor započeti s tim. Govornik mora uvjeriti publiku kako ima dobre namjere kako bi stekao njihovo povjerenje (Kišiček i Stanković 2014: 28-29). Aristotel razlikuje tri metode uvjeravanja: prva se postiže karakterom govornika, druga raspoloženjem i treće govorom (Aristotel 1989: 7). Zainteresiranost slušatelja govornik može postići jedino „ako se pokaže da je pošten i pravedan čovjek, jer se na takvog najviše obraća pažnja“. No, ipak slušatelji će najviše obraćati pažnju na ono što je njima osobno važno ili što kod njih izaziva divljenje ili ugođaj (Aristotel 1989: 204).

Govornikov koristi pozdrav na početku govora kako bi privukao pozornost publike. Govornik bi se trebao emotivno uskladiti s raspoloženjem publike, a ton prilagođavati u svakom pojedinom trenutku. Pojedini govornici pozdravljanje obavljaju tako da se pogledom obrate slušateljima te odmah prelaze na govor. Za vrijeme kada govornik izgovara svoj pozdrav, slušatelji još koriste posljednje trenutke govora kako bi međusobno nešto prokomentirali, popravili svoj izgled i namjestili se dok ne počne važan dio. Kao što sam već rekao uvodni dio govora mora biti efektan, on mora biti svojevrsni mamac pažnje. Boban (2003: 184) navodi „nekoliko načina privlačenja pozornosti: neočekivana istina, pitanja, šala ili dosjetka, citat, anegdota, pozivanje na prigodu, upućivanje na povijesni događaj, uporaba trika, isticanje važnosti predmeta“ (Boban 2003: 183-192). Pažnja slušatelja mora biti prisutna u svim dijelovima govora, ona je najjača na početku, ali što duže govor traje ili što više govornik razvodnjava temu, to će više pažnja popuštati (Aristotel 1989: 205). Zbog toga, uvod govora bi trebao biti kratak kako slušatelji ne bi počeli gubiti pažnju. Prema Škariću (2000:70) „uvod ne smije biti dug-nikad više od petine cjelokupnog govora.“ Španjol Marković (2008) govori kako je vrijeme dragocjeno i ne bi se smjelo trošiti na stvari koje nisu bitne.

Uvod mora biti pomno isplaniran, aktualan, a temu govornik mora prezentirati na način da ju učini zanimljivom za svoju publiku. Osnovne zadaće uvoda su da on izazove pozornost slušatelja, stvori naklonost prema govorniku te da stvori zanimanje za temu. Sve ove zadaće međusobno su povezane, jer ako govornik stvori zanimanje za temu, on je ujedno i izazvao pozornost slušatelja i obrnuto. Govornik će pridobiti pozornost publike na način da si odgovori na pitanje zašto je tema važna za publiku i u čemu je njena aktualnost. Stvaranje zanimanja za temu govornik postiže pričanjem priče istinitih događaja iz prošlosti, pitanjem, neobičnim početkom stvaranjem napetosti i navođenjem redoslijeda govora (Španjol Marković 2008: 168-173). Prema Aristotelu najvažnija funkcija uvoda je da se izrazi predmet ili temu o kojoj će govornik održati govor (Aristotel 1989: 204). Priča služi kao zagrijavanje za temu, važno je da je neočekivana, pomno odabrana, zanimljiva i ponajviše od svega kratka. Govornik naklonost prema publici ostvaruje kroz skromnost, humor, zahvalu te zajedništvo s publikom (Španjol Marković 2008: 170-173).

5.1.1. Početak govora Kolinde Grabar-Kitarović

Inauguracijski govor predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović ustvari je poslanica, odnosno javno pismo upućeno grupi ljudi.³⁵ Predsjedničina poslanica sastojala se od 1884 riječi te je trajala 21 minutu i 19 sekundi. Govor je strukturiran tako da ima uvod, izlaganje i završetak.

Predsjednica Grabar-Kitarović u uvodnom dijelu govora zahvaljuje hrvatskim braniteljima, posebno zahvaljuje Franji Tuđmanu, ali i bivšim predsjednicima. Istovremeno postiže retoričku skromnost riječima:

„Ako pogriješim, a onaj tko radi, taj i griješi, imat ću snage priznati i ispraviti pogrešku. Ipak, svi smo mi samo ljudi.“; „Neću se ustručavati pitati za savjet, jer i svoje različitosti moramo koristiti za dobrobit države.“

Naklonost prema publici ostvaruje kroz zajedništvo:

„Bit ću predsjednica svih hrvatskih građana, bez obzira na političko opredjeljenje, etničku, vjersku i spolnu orijentaciju i pripadnost.“; “Bit ću vaš glas, bit ću vaša predsjednica. Jedna sam od vas i dat ću sve od sebe da Hrvatsku učinimo bogatom državom, iz koje mladi neće odlaziti, u kojoj će se više radati nego umirati, gdje će naši ljudi u zlatnoj životnoj dobi uživati plodove svoga rada.“

³⁵ <http://hjp.znanje.hr/>

Prethodnim citatom Grabar-Kitarović već postupno uvodi u temu govora, ali te ideje na kraju uvoda direktno izriče:

„Pozivam sve nas u Hrvatskoj da ostavimo povijesti naše podjele i zablude. Samo zajedništvom cijeloga naroda možemo izgraditi bolju Hrvatsku.“

5.1.2. Početak govora Zorana Milanovića

Govor Zorana Milanovića sastavljen je od 1035 riječi, a trajao je 8 minuta i 34 sekunde. Prema broju riječi to je najkraći inauguracijski govor održan u Hrvatskoj. Govor slijedi klasičnu strukturu stoga se sastoji od uvoda, izlaganja i završetak. No, jednako tako njegov govor bi se mogao podijeliti u tri cjeline, ovisno o tome kome se obraća. U prvom dijelu govora obraća se prijateljima, u drugi dijelu obraća se građanima, a u trećem dijelu obraća se i jednima i drugima.

U uvodom dijelu govora Milanović postiže retoričku skromnost zahvalom onima koji su dužnost predsjednika obavljali prije njega:

„Predsjedniku Tuđmanu, kojeg nisam poznao, predsjedniku Mesiću, predsjedniku Josipoviću i predsjednici Grabar-Kitarović, koji su svi u svom vremenu i datim okolnostima dali maksimum od sebe svatko na svoj način, ali sam uvjeren, s jednim zajedničkim nazivnikom, a to je dobra vjera“.

Pažnju publike pobuđuje neobičnim početkom govora, odnosno citatom suvremenog povjesničara i filozofa Yuvala Noaha Hararija koji je rekao *„da se budućnost prave zapadne liberalne demokracije može osigurati samo tako da se istinu sačuva neovisnom o željama većine birača, kao i želju većine birača neovisnu od istine.“*

Ovaj citat zasnovan je na stilskoj figuri koja se zove antimetabola. Prema Bagićevo Rječniku stilskih figura (2012: 49) antimetabola je „ponavljanje sintagme, rečenice, čak kraćeg rečeničnog niza pri čemu se iste riječi vraćaju obratnim redoslijedom“. Istu figuru je upotrijebio J.F. Kennedy tijekom svog inauguracijskog govora kada je rekao: "Dragi Amerikanci, ne pitajte što vaša zemlja može učiniti za vas, već što vi možete učiniti za svoju zemlju".³⁶ Međutim, Kennedyjeva poruka je bila odmah razumljiva dok Milanovićeva zahtjeva daljnje tumačenje i interpretiranje.

³⁶ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/analiza-inauguracijskog-govora-zorana-milanovica---594455.html>

U nastavku i sam kaže da:

„To na prvi pogled zvuči zbunjujuće, međutim, izbori nisu metoda za pronalaženje istine ili apsolutne istine. Izbori su metoda za postizanje mirnog kompromisa između brojnih želja različitih ljudi. Većina birača ili većina narodnih zastupnika može, primjerice, izglasati odluku da ne postoji problem klimatskih promjena ili da to uopće nije problem, ali to neće promijeniti istinu da taj problem – postoji.“

Međutim, prema jednoj interpretaciji možemo pretpostaviti da se je osvrnuo na to što je upravo on odabran za predsjednika. Slijedeći Milanovićev citat možemo iščitati sljedeće: neki možda smatraju da on nije najbolje rješenje za predsjednika, nekima ne odgovara što je izabran, neki to čak i negiraju, ali je izabran većinom i sada tu stoji zbog volje naroda koji je tako odlučio.

Zatim stavlja naglasak na borbu protiv korupcije:

„Znanstvena zajednica, sudstvo i mediji moraju, pak, neprestano raditi na usavršavanju mehanizama za borbu protiv nepoštenja i korupcije u vlastitim redovima.“ ; „To je najčvršća brana tiraniji. Tiraniji svake vrste.“

Publiku počinje uvoditi u temu:

„Ne kanim biti korektivni faktor, nego konstruktivni.“ ; „Bit ću predan, prije svega onim elementima obrane i nacionalne sigurnosti koji otvaraju mogućnosti iskoraka, kako u pogledu profesionalnih dosega i obrazovanja, tako i u pogledu transparentnosti tih važnih i iznimno osjetljivih sustava. U vanjskoj politici fokusirat ću se, također, na one točke na kojima se mogu graditi suradnja i prosperitet.“

Retoričku skromnost ponovno postiže na kraju uvoda, odnosno u prijelazu na izlaganje i to čini sljedećim riječima:

„Molim vas unaprijed zrno razumijevanja za svoje buduće greške, bit će ih. Jer te greške nikada neće biti namjerne, s namjerom da nekoga povrijede ili ponize. Nikada nisu niti bile, bar ja tako mislim. Uložiti ću sve što imam i sve što znam da iz tog zrna povjerenja i razumijevanja izraste mandat od koristi modernoj Hrvatskoj i svim njezinim građanima.“

Smatram kako je posljednji citat vrlo važan te kako je njime stekao naklonost publike i uveo ju u temu prije prelaska na izlaganje.

5.2. Izlaganje

Izlaganje je glavni dio govora. U izlaganju govornik informira slušatelje o stručnim činjenicama te tuđim i vlastitim stavovima. Prijelaz između uvoda i izlaganja mora biti neprimjetan, stoga treba izbjegavati izraze poput *a sada prelazimo na tu i tu stvar*. Slične izraze nije poželjno koristiti ni u različitim odsječcima glavnog dijela govora (Boban 2003: 198). Iskusni govornici ponekad će potpuno ispustiti uvod kako bi odmah na početku iznijeli osnovnu tezu, no ovakva odstupanja su rijetka (Španjol Marković 2008: 173).

Ako je govornik ipak koristio uvod i njime privukao pozornost publike, u izlaganju mora nastaviti držati tu pažnju te postupno graditi govor kako bi ga slušatelji mogli pratiti (Boban 2003: 198). Izlaganje se mora iznositi dio po dio. Svaki dio treba detaljnije prijeći kako bi slušatelji mogli tijekom izlaganja zapamtiti što više. S druge strane, nije potrebno opširno obrazlagati svaki dio, no, ne treba ni brzati ili sažimati govor. Govornik mora znati odrediti vrijeme koje će posvetiti nekom predmetu, odnosno mora iskoristiti onoliko vremena koliko je potrebno da se predmet učinim jasnim (Aristotel 1989: 209-210). Govor mora biti napravljen jednostavno i jasno zato što je važno da slušatelj barem djelomično zapamti glavne točke. Govornik u trenutku izlaganja može djelovati na čovjekovo mišljenje, osjećaje i volju (Boban 2003:199). „Čovjek ne donosi iste odluke u stanju zadovoljstva ili nezadovoljstva, ljubavi i mržnje“ (Aristotel 1989: 7).

Nakon što je govornik objasnio predmet govora i njegovu temeljnu misao, on mora uvjeriti publiku o ispravnosti temeljne misli što postiže dokazivanjem i određivanjem pojmova. Određivanje pojmova važno je kada govornik koristi mnogo pojmova koji su slušateljima nejasni ili ih krivo protumače. Prilikom objašnjavanja govornik treba izbjegavati poučavanje a više se koristiti frazama kao što su: *želim vas podsjetiti* ili *kako svi već znate* ili *kao što vam je poznato* i slično. Drugi način uvjeravanja je dokazivanje. Dokaz odgovara na pitanje *zašto* koje si publika postavlja u određenim dijelovima govora. Često se započinje s najjačim dokazom, ali pojedini govornici počinju sa slabijim, a završavaju najjačim kako bi postigli snažniji efekt (Boban 2003: 200-202).

Španjol Marković (2008) napominje da glavni dio govora obiluje podacima, dokazima i argumentima. Pored navedenog ne smije se zaboraviti na emocionalni faktor. Ljudi su emocionalna bića koja funkcioniraju na temelju vlastitih identifikacija, primjera i asocijacija. Ako se publika ne identificira s predmetom govora i ako u njemu ne pronade svoj interes tada im govor neće biti od važnosti, neće ga uvažavati, a prema govorniku će razvijati negativan stav (Španjol Marković 2008:174-177). Govornik se uvijek mora vraćati na glavnu misao govora, pogotovo ako on duže traje. Veza između govornika i slušatelja ne smije biti prekinuta od početka govora, ni tijekom izlaganja kako bi govornik mogao održati dobar završetak govora (Boban 2003: 203).

5.2.1. Izlaganje Kolinde Grabar-Kitarović

Izlaganje se sastoji od četiri ključne teme: domoljublje, gospodarstvo, obrazovanje i funkcije predsjednika. Početna teza središnjeg dijela govora je isticanje domoljublja te težnja ka boljoj Hrvatskoj:

„Istinsko domoljublje, u koje vjerujem i za kojega ću se boriti svakoga dana mojega služenja domovini i vama, temelj je izgradnje bolje Hrvatske.“ Navedenu tezu pojačava sljedećim riječima: *„Domoljublje nije samo nacionalni dres ili šal oko vrata.“*; *„Za ljubiti Hrvatsku nije dovoljno istaknuti zastavu na prozoru.“*; *„Domoljublje se izražava na mnoge načine: (...)poštivanje zakona, odgoj djece, pomoć starijima, solidarnost prema potrebitima, lijepa riječ...“*

Najveći dio izlaganja posvećen je gospodarstvu. Temu gospodarstva započinje s problemima:

„Naše gospodarstvo, kao i standard naših građana, već su šestu godinu pogođeni krizom.“; *„Mnoge tvrtke odlaze u stečaj, druge, pak, gube utrku konkurentnosti na tržištu, ljudi ostaju bez posla, obitelji bez prihoda.“*

Zatim temu produbljuje tako da predlaže moguća rješenja problema:

„Upućujem poziv Vladi da učini sve kako bi poreznom politikom motivirala, a uklanjanjem administrativnih prepreka osnažila poduzetničku klimu i time potaknula snažniju privatnu inicijativu.“
; *„Usmjerenost prema obiteljskom gospodarstvu, obrtništvu, malom i srednjem poduzetništvu, inovacijama, primjenama čiste tehnologije, mora biti naša strateška orijentacija.“*

Poziv na akciju obično slijedi na završetku govora, no u nekoliko navrata smo mogli vidjeti da predsjednica taj poziv upućuje već u izlaganju;

„Vrijeme je da se okrenemo budućnosti i da provedemo promjene koje je nemoguće odgađati.“ ; „Upućujem poziv Vladi...“ ; „Postanimo napokon istinski svjesni komparativnih prednosti ove prekrasne zemlje i počnimo ih odgovorno, ali i odlučno koristiti.“

To možemo protumačiti kao da želi poručiti da više nema vremena za čekanje, zalaganje za bolju Hrvatsku mora početi već danas.

5.2.2. Izlaganje Zorana Milanovića

U središnjem dijelu govora Milanovićeve početna teza je poziv na zajedništvo i jednakost:

„Danas je naša obaveza i odgovornost u tome da se ni jedan građanin naše države ne osjeća ustrašenim, diskriminiranim ili bilo na koji način isključenim zbog činjenice da je drukčija ili drukčiji.“

Ovu tezu pojačava pojašnjavanjem:

„Kad kažem drukčija, mislim i slabija, malobrojnija i to prema više kriterija: rodnom, nacionalnom, socijalnom, vjerskom, spolnom, seksualnom, radnom, dobnom.“

Spominje koje vrijednosti moramo njegovati u budućnosti, odnosno u modernoj Hrvatskoj:

„Naša budućnost ovisi, ponajprije možda, o kvaliteti školovanja i o aktivnoj vjeri u to da je znanje ključ ispunjenja uspješnijeg života.“

Zatim ponovno pojašnjava prethodno spomenuto:

„Hrvatska je danas usprkos svemu ipak dovoljno imućna i zrela i iskusna da može kvalitetno obrazovanje na svim razinama učiniti dostupnim svim ljudima, bez obzira opet na njihov socijalni status, porijeklo, etničku pripadnost.“

Pogled u budućnost ujedno služi kao i svojevrstan zaključak izlaganja.

5.3. Završetak

Ako nismo imali dobar početak govora teško da ćemo imati dobar završetak. Završetak ovisi isključivo o tome je li govornik uspio zadržati pažnju slušatelja tijekom cijelog govora. U uvodu govornik je pridobio pozornost publiku, stvorio dobru atmosferu i naveo ju da usmjere pozornost na temu. U glavnom dijelu se tema argumentirala, a kraj govora trebao bi biti što

efektniji jer najviše govora se pamti po njegovom završetku, odnosno završnim izlaganjima (Španjol Marković 2008: 180).

Govornik bi se trebao najviše koncentrirati tijekom zaključka jer tada publika želi upiti što više. Ono što govornik izreče tijekom zaključka slušatelj će najbolje zapamtiti i prema tome će formirati svoje stavove. Zaključak govora treba biti kratak i snažan te podijeljen na tri dijela: objava, rekapitulacija glavnih točaka i slikovit zaključak. Kao što sam već spomenuo nije potrebno naglašavati prijelazne fraze u govoru. Bolje je upotrijebiti fraze poput: *mislim da je sada svima jasno, dakle dokazali smo, zaključimo* umjesto *a sada da završimo* i slično. Međutim, ni navedene fraze nisu potrebne već govornik može napraviti kratku stanku u govoru, promijeniti držanje, podignuti glas i slično kako bi pripremio publiku za zaključak. Nakon što govornik putem nekog od navedenih verbalnih i/ili neverbalnih znakova najavi zaključak, on bi ga trebao što prije i završiti jer u protivnom publika postaje nestrpljiva. Navedeno vrijedi pogotovo ako govornik ide u rekapitulaciju sadržaja. Vješti govornici ju često izbjegavaju te prelaze na dio zaključka u kojem djeluju na osjećaje i maštu slušatelja (Boban 2003: 204-206)

Na samom kraju zaključka govornik treba izreći tvrdnju koja mora biti kratka i uvjerljiva. Boban (2003:206) navodi sljedeće tvrdnje: „tvrdnja zapanjujuće istine, postavljanje pitanja, pričanje šale, navođenje citata, navođenje primjera, uputa na prigodu, uputa na povijesni događaj, laskanje slušateljstvu, uporaba trika, isticanje važnosti predmeta.“ Govor se može zaključiti pozivom na djelovanje, iznošenjem sažetka izlaganja i navođenjem odabranog citata. Vješti govornici najčešće sažimaju s jednom snažnom rečenicom koja će potaknuti publiku na djelovanje (Boban 2003: 206-207). Ljudi moraju „s tim dobrim osjećajem otići kućama, da suosjećaju s govornikom, da mu vjeruju, da ga pamte“ (Španjol Marković 2008: 181).

Trajanje govora nije toliko važno kao dojam koji ostavlja na slušatelja. Međutim, govor se slušatelju ne smije činiti dugim, on bi trebao biti „kratak koliko je moguće, a dugačak koliko je potrebno“ (Boban 2003: 207). Winston Churchill pomalo seksističkom izjavnom kaže da „govor treba biti kao ženska suknja – dovoljno dug da prekrije bitno, a dovoljno kratak da privuče pozornost i objasni najvažnije“ (Španjol Marković 2008: 167).

5.3.1. Završetak govora Kolinde Grabar-Kitarović

U završetku Grabar-Kitarović radi rekapitulaciju rečenog:

„Svoje ustavne ovlasti koristit ću na dobrobit sviju u Hrvatskoj, a vodit ću se domoljubljem, uključivošću, poštovanjem i zaštitom nacionalnih interesa. Hrvatska će biti bogata zemlja, jer ne postoji nijedan razlog da to ne bude.“

Iako smo mogli vidjeti da je poziv na akciju uputila već u izlaganju, ponavlja ga u završetku:

„Preda mnom i pred svima nama velika je odgovornost i dužnost, prije svega prema našim potomcima, i dalje čuvati, promicati i razvijati našu kulturu, naš identitet i naše ime.“ ; „Nema toga što mi ne možemo postići kad smo jedinstveni.“

Govor završava slikovitim zaključkom:

„Želim jednoga dana svojim unucima pričati o vremenu kada smo, kao i u Domovinskom ratu, stali jedni uz druge u borbi za bolji život u Hrvatskoj i kako smo i tu bitku dobili.“ ; „Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!“

5.3.2. Završetak govora Zorana Milanovića

Milanović završetak govora započinje s obraćanjem: *„Poštovane građanke i građani, dragi prijatelji.“* Cijeli govor prožet je oslovljavanjem na građanke i građane, a ne Hrvatice i Hrvate ili državljane RH. Time želi dati težinu svojim riječima kada je istaknuo da se niti jedan građanin ne smije osjećati diskriminirano. S obzirom na to da naglašava jednakost, tada je imenica građanin najviše politički korektna. Kada se obraćamo Hrvatima tada zanemarujemo sve ostale nacionalnosti, a kada se, pak, obraćamo državljanima RH uglavnom mislimo na sve ostale koji nisu Hrvati. Iako bi prema vlastitom mišljenju riječi *državljan RH* trebale označavati sve nacionalnosti koje su trajno nastanjene u državi, iz prakse ipak možemo vidjeti da to nije tako. Milanović se suzdržava od tog izraza, a Grabar-Kitarović u svojem govoru to jasno naznačava radeći podjelu između hrvatskog naroda i hrvatskih državljana.

U završetku Milanović radi rekapitulaciju pozivajući se na jednakost:

„Hrvatska je domovina nekvalificiranog radnika jednako kao i uglednog akademika. Hrvatska jednako pripada i nezaposlenom tokaru, i prezaposlenom programeru (...)“ ; „Naša Republika treba svakog čovjeka (...)“

Zatim poziva građane na djelovanje te navodi *„osnaživanje solidarnosti“* (...) *„suzbijanje klijentelizma“* i drugo kao najučinkovitije instrumente u borbi za nejednakost.

Govor završava slikovitim zaključkom:

„Ovo je kuća za nas. Za sve nas. Za one koji smo tu, za generacije koje dolaze, za one koji će se vratiti svojoj kući.“

5.4. Upotreba stručnih termina, stilskih figura i naglašavanje riječi u govoru Kolinde Grabar-Kitarović

5.4.1. Stručni termini

Grabar-Kitarović koristi se vrlo jednostavnim i razumljivim jezikom i izričajem. U govoru prevladava Hrvatska terminologija, ali nailazimo i na pojedine usvojenice kao što su: agilnost, inovacija, konsenzus, investicija, konstitutivni i drugo. Možemo zaključiti da bi govor predsjednice trebao biti razumljiv akademiku jednako kao i poljoprivredniku.

5.4.2. Stilske figure

Jedna od najčešćih stilskih figura koja se može zamijetiti u govoru predsjednice je metafora.

„Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostat će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske.“ ; „Vi ste mi ukazali povjerenje i vama ću polagati račune!“

U govoru je česta i anafora:

„Bit ću vaš glas, bit ću vaša predsjednica“ ; Naše more, turizam, naša poljoprivreda, ribarstvo, šumarstvo, vodno gospodarstvo, naši poljoprivrednici i ribari, naši težaci, naša su snaga.“ ; „Moramo se okrenuti usvajanju praktičnih znanja (...). Moramo napokon definirati glavne odrednice svojeg razvitka (...)“

Prisutna je i anadiploza:

„Jedan od najvažnijih vanjskopolitičkih ciljeva jest položaj i zaštita hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Bosnu i Hercegovinu vidim kao državu triju jednakopravnih konstitutivnih naroda: Bošnjaka, Srba i Hrvata.“

Zamjećujemo i asindeton:

„Domoljublje se izražava na mnoge načine, no ono što nam treba biti najviše pri srcu ponajprije je naše djelo na korist Domovini: naš rad, trud, znanje, izvrsnost, stvaranje, poštivanje zakona, odgoj djece, pomoć starijima, solidarnost prema potrebitima, briga za drugoga, međusobno poštovanje, lijepa riječ i gesta darivanja.“

5.4.3. Korištenje pauze i naglašavanje riječi

U govoru možemo primijetiti kraće i duže pauze. Duže pauze su često uzrokovane reakcijama publike, odnosno pljeskom i klicanjem publike. S druge strane, kratke pauze su česte. Nasumičnim odabirom odabran je sljedeći citat u koje su navedene sve pauze:

„Jedna sam od vas i dat ću sve od sebe da Hrvatsku učinimo bogatom državom, iz koje mladi neće odlaziti, u kojoj će se više radati nego umirati, (pauza) gdje će naši ljudi u zlatnoj životnoj dobi uživati plodove svoga rada. (pauza) Ako pogriješim, a onaj tko radi, taj i griješi,(pauza) imat ću snage priznati i ispraviti pogrešku. (pauza) Ipak, svi smo mi samo ljudi. (pauza) No, odgovorno tvrdim, nikada neću učiniti ništa protiv hrvatskih državnih interesa!“ (pauza)

Disanje predsjednice posebno je naglašeno i primjetno, stoga ako i njega uzmemo u obzir tada bi kratkih pauza bilo još više.

Prema intonaciji možemo zaključiti kako se Grabar-Kitarović dobro i dugo pripremala za govor. Spuštanje i podizanje tona je fluidno. Zbog toga, unatoč što dugo traje, govor nije monoton. Predsjednica se dobro prilagođava reakcijama publike, a to možemo primijetiti u citatu koji slijedi. Naglašene riječi označene su punom podvučenom linijom, a naglašavanje riječi uzrokovano reakcijama publikom označeno je duplom punom linijom.

„Posebnu zahvalnost iskazujem hrvatskim braniteljima, koji su bili i ostatak će zaglavni kamen naše domovine Hrvatske. Osobitu zahvalnost dugujemo prvom hrvatskom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu, predvodniku tog povijesnog pothvata i utemeljitelju hrvatske države.“

5.5. Upotreba stručnih termina, stilskih figura i naglašavanje riječi u govoru Zorana Milanovića

5.5.1. Stručni termini

Predsjednik Milanović u svome govoru spominje tek nekoliko stručnih termina, no s obzirom na profil njegovih uzvanika mogli bismo zaključiti s tim terminima upoznati. Ako, pak, uzmemo u obzir publiku koja je putem medija pratila inauguraciju tada ti termini možda neće biti svima razumljivi. Upotrebljeni stručni termini su: patriotizam i klijentelizam.

U govoru prevlada terminologija hrvatskog jezika, ali se mogu naći i poneke usvojenice koje su već duboko ukorijenjene u hrvatskom jeziku. Primjeri takvih riječi su: apsolutno, interpretacija, korupcija, prosperitet, tiranija i drugi. Nerazumijevanje poruka Milanovićeve govora ne proizlazi iz nerazumijevanja riječi, odnosno jezika, već proizlazi iz konteksta koji zahtjeva dublju analizu.

Ponovno se vraćam na citat suvremenog mislioca kojega je predsjednik Milanović upotrijebio na početku govora:

„Budućnost prave zapadne liberalne demokracije može osigurati samo tako da se istinu sačuva neovisnom o željama većine birača, kao i želju većine birača neovisnu od istine.“

Prema Tomislavu Jakiću, novinaru i bivšem savjetniku Stjepana Mesića za vanjsku politiku tom porukom Milanović je htio napraviti „distinkciju između onoga što bi građani birali, željeli, voljeli i onoga što je istina. (...) vi ne možete birati istinu, (...) vi možete izabrati nešto i to će biti vaš izbor, ali to ne znači da je to ujedno i istina.“³⁷

5.5.2. Stilske figure

Osim antimetabole koja je već opisana i koja je na neki način glavna figura upotrijebljena u Milanovićevu govoru, pronalazimo još nekoliko upotrijebljenih stilskih figura. Često u govoru Milanović se koristi gradacijom kako bi ublažio, ali češće pojačao izgovorene riječi.

Primjer ublažavanja:

³⁷ https://www.youtube.com/watch?v=hpVq_oWjdEg

„Dame i gospodo, molim vas unaprijed zrno razumijevanja za svoje buduće greške, bit će ih. Jer te greške nikada neće biti namjerne, s namjerom da nekoga povrijede ili ponize. Nikada nisu niti bile, bar ja tako mislim.“

Primjer pojačavanja:

„Naša budućnost isto u velikoj mjeri ovisi i o tome kako ćemo se odnositi prema vlastitoj kulturi. A kultura je i amatersko društvo, i film na velikom svjetskom festivalu, i dom kulture na otoku, i nacionalna institucija. Kultura je otvorenost svijetu, tradicija i suvremena kreativna industrija, ali oduvijek jedan od plemenitijih načina suprotstavljanja socijalnoj isključenosti naših ljudi.“

Također se koristi poredbom:

„Svakoga dana borit ću se da tu lošu praksu, da se ljudima osporava patriotizam i dobre namjere u borbi za Hrvatsku, prokazujem jer nas ta praksa, nažalost, prati kao, kako bi Tin Ujević rekao, mramorna gromada, kao tamna sjena već 30 godina.“

Prisutna je i stilska figura asindetona:

„Kad kažem drukčija, mislim i slabija, malobrojnija i to prema više kriterija: rodnom, nacionalnom, socijalnom, vjerskom, spolnom, seksualnom, radnom, dobnom.“

Ali i polisindetona:

„Nema dvojbe da takvih točaka ima neusporedivo više od onih koje nas udaljavaju i od susjeda i od svijeta, čak i kada su posrijedi države s kojima imamo najviše neriješenih pitanja.“

Prema priloženom možemo zaključiti da se predsjednik Milanović koristi stilskim figurama koje pojačavaju riječi, odnosno njegove misli i ideje.

5.5.3. Korištenje pauze i naglašavanje riječi

Predsjednik Milanović radi kraće pauze koje su toliko kratke da su gotovo neprimjetne. Iz prethodnih inauguracija mogli smo vidjeti kako pauze često nastaju zbog pljeska publike, a s obzirom na drugačije okruženje u kojemu se inauguracija održava za tim nije bilo potrebe.

Naglašavanje riječi u Milanovićevom govoru najviše se može primijetiti na početku rečenice, posebno kada rečenice započinje sa specifičnim obraćanjima: „*dragi prijatelji*“, „*dame i*

gospodo“ te „*poštovane građanke i građani*“. Ton glasa tijekom cijelog govora je ujednačen i smiren, no nije monoton. Intonacijom unosi dinamičnost u govor i ističe važnost pojedinih riječi, a gotovo svaki završetak rečenice prati spuštanje intonacije.

Milanović ponekad naglasi riječi bez podizanja tona, no osjeti se da je riječ naglašena jer je prije i/ili poslije nje napravio kraću pauzu. U nastavku slijedi citat s primjerima u kojemu su naglašene riječi podvučene punom linijom, a one kod kojih je povisio ton označene su duplom podvučenom linijom.

Primjer je sljedeći:

„Svakoga dana (pauza) borit ću se (pauza) *da tu lošu praksu, da se ljudima osporava patriotizam i dobre namjere u borbi za Hrvatsku,* (pauza) prokazujem jer nas ta praksa, nažalost, prati kao, kako bi Tin Ujević rekao, mramorna gromada, kao tamna sjena već 30 godina.“

6. Zaključak

Cilj ovoga rada bio je analizirati i usporediti inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića. Analiza je provedena na temelju medijskih izvješća na portalima te arhiviranih televizijskih snimaka inauguracije. Pretpostavka analize je bila da će zanimljivosti proizaći iz različitosti, što se u konačnici pokazalo točnim.

Inauguracija predsjednice Kolinde Grabar-Kitarović bila je svojevrsni spektakl. Glazbeno-umjetnički program je bio vrlo bogat, te simboličan – izvedena su brojna djela najvećih hrvatskih pisaca i skladatelja kao što su Ivan Gundulić, Tin Ujević i Jakov Gotovac. No, na trenutke program je bio možda i prenapučen.

Inauguracijom je vratila neke stare simbole kao što su predsjednička lenta, koju u konačnici nije nosila, zatim činjenica da je svoj govor nazvala poslanicom, te da je prisegu potpisala za stolom za kojim je to učinio i prvi hrvatski predsjednik. Mogli smo pretpostaviti da će tekst prisege biti prilagođen ženskom rodu, s obzirom na to da smo svjedočili prvoj izabranoj predsjednici, dok je u isto vrijeme na čelu Ustavnog suda ženska osoba. To se nažalost nije dogodilo, što govori mnogo o Hrvatskoj u svijetu.

Predsjednica Grabar-Kitarović u govoru se često osvrće na sebe:

„Bit ću predsjednica svih hrvatskih građana (...).“ ; „Beskompromisno ću štiti socijalno najugroženije“ ; „Ako pogriješim (...).“ ; „Bit ću prvi gospodarski diplomat naše države(...).“ ; „No, isto tako, svjesna sam svoje odgovornosti (...).“ itd.

Takvim izjavama daje do znanja da ima samopouzdanja, istovremeno sebe stavlja u poziciju u kojoj građani mogu od nje puno očekivati, a kao što je i navedeno u ovome radu ovlasti predsjednika nisu toliko široke.

Iako u nekoliko navrata Grabar-Kitarović ističe jednakost i važnost manjina, prema njezinom načinu obraćanja možemo vidjeti da populistički radi svjesnu podjelu u nacionalnostima. Često se narodu obraća s „Hrvatice i Hrvati“ te s „hrvatske državljanke i državljani“, a nikada s „građanke i građani“ što objedinjuje prethodne izraze.

Aktualni predsjednik Zoran Milanović promijenio je cjelokupni koncept inauguracije. Po prvi put promijenjeno je mjesto održavanja inauguracije. Unatoč debatama je li to ispravan potez ili ne, moramo imati na umu da je jedini normativni dio inauguracije čin svečane prisege kojemu moraju svjedočiti sudci Ustavnog suda, a ostatak određuje izabrani predsjednik.

Milanovićeva inauguracija bila je minimalistička, od broja izvođača, uzvanika te kratkog govora.

Retorika Zorana Milanovića u inauguracijskom govoru bila je nešto drugačija nego što smo do sad navikli u njegovim javnim nastupima. Uobičajena Milanovićeva retorika odašilje autoritetom, ponekad zna biti i arogantna zbog ciničnih ili ironičnih izjava, no malo tko će reći da je nekvalitetna. Za vrijeme njegove predsjedničke kampanje kada se s konkurencijom borio za glasove birača mogli smo vidjeti samo obrise njegove uobičajene retorike. Tijekom inauguracije doživljavamo preokret, u govoru je istovremeno ponizan i skroman, a s druge strane ipak pun samopouzdanja. Zbog odstupanja od uobičajene retorike i prema njegovom govoru tijela možemo iščitati da je bio napet i nervozan, te da je imao blagu tremu, što je netipično za njega. Takva retorika možda je samo indikacija njegovog poimanja predsjedničke uloge i ovlasti.

Govor predsjednice Grabar-Kitarović trajao je 21 minutu i 19 sekundi, a od predsjednika Milanovića 8 minuta i 34 sekunde. Grabar-Kitarović imala je jednostavan govor razumljiv svakome, dok bi se Milanovićev mogao dodatno tumačiti kako bi se razumjele sve poruke. U konačnici govore možemo ocijeniti kao jednako teške, s jedne strane zato što je teško slušati i zapamtiti govor od 20-ak minuta, a s druge jer je potrebno razumjeti dublje poruke. Oba govora imaju dodirne točke, a to su isticanje važnosti obrazovanja, želja za izgradnjom bolje Hrvatske, uloga mladih u državi te poziv na jednakost i zajedništvo.

7. Popis Literature

1. Adams, Sean. Morioka, Noreen. Stone, Terry Lee. (2006) *Color Design Workbook: A Real World Guide to Using Color in Graphic Design*. Rockport Publishers. Gloucester, Massachusetts.
2. Anić, Vladimir. (2002) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Novi Liber, Zagreb.
3. Aristotel. (1989) *Retorika*. ITP Naprijed. Zagreb.
4. Bagić, Krešimir (2012) *Rječnik stilskih figura*. Školska knjiga d.d. Zagreb.
5. Boban, Vjekoslav. (2003) *Počela govorne komunikacije*. DAN. d.o.o. Zagreb.
6. Borg, James. (2010) *Moć uvjeravanja*. Veble commerce, Zagreb.
7. Ciceron, Marko Tulijski. (2002) *O govorniku*. Matica Hrvatska, Zagreb.
8. Drezga, Vinka. (2015) *Politička retorika u Hrvatskoj*. Despot infinitus.
9. Gvozdenović, Tijana. (2016) *Moć u jeziku*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Filozofski fakultet.
10. Kišiček, Gabrijela. (2008) *Usporedba ženske i muške retorike u politici*. Govor XXV (2)
11. Kišiček, Gabrijela. (2018) *Retorika i politika*. Jesenski i Turk, Zagreb.
12. Kišiček, Gabrijela. Stanković, Davor. (2014) *Retorika i društvo*. Naklada slap, Zagreb.
13. Lukež, Ana. Katić, Višnja. Lauš, Iva. Grbeša, Marijana. Špalj, Stjepan. (2017) *Učestalost, kontekst i karakteristike osmijeha koji se koristi u reklamiranju*. Acta stomatol Croat 51(1), str. 41-47
14. Markota, Kristina (2017) *Neverbalna komunikacija*. Diplomski rad. Sveučilište Sjever, Varaždin.
15. Marot, Danijela. (2005) *Uljudnost u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji*. Flumensia, god. 17 br. 1, str. 53-70
16. Pažanin, Ante. (1967) *Problem javnosti u Habermasovu djelu*. Politička misao: časopis za politologiju, Vol. 4 No. 3, str. 494-501
17. Pease, Barbara. Pease, Allan. (2004) *The Definitive Book of Body Language*. Pease international. Buderim, Australija.
18. Plantak, Ivana. (2020) *Neverbalna komunikacija u socijalnoj interakciji*. Diplomski rad. Sveučilište Sjever.
19. Podnar, Ivan. (2009) *Zagrebački trgovi kao urbani identitetski sustavi*. Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Vol. 17 No. 2(38), str. 358-370

20. Skoko, Božo. (2009) *Država kao brend*. Matica hrvatska, Zagreb.
21. Svirčić, Anđelina. (2002) *Javni prostori u Zagrebu: primjer dvaju središnjih trgova*. Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, Vol. 40 No. 1/2 (155/156), str. 117-135
22. Škarić, Ivo. (2000) *Temeljci suvremenog govorništva*. Školska knjiga, d.d., Zagreb.
23. Škrlec, Marija. (2010) *Dihotomija privatno/javno u ženskom ključu*. Čemu: časopis studenata filozofije, Vol. IX No. 18/19, str. 264-291
24. Španjol Marković, Mirela. (2008) *Moć uvjeravanja*. Profil International d.o.o. Zagreb.
25. Tomić, Zoran. (2012) *Osnove političkog komuniciranja*. SYNOPSIS d.o.o. Zagreb-Sarajevo.
26. Trošelj, Davor. (2011) *Govorni diskurs i sugovorna neverbalna komunikacija saborskih zastupnika*. Filozofski fakultet Zagreb.

Ostala literatura

1. Zakon o izboru Predsjednika Republike Hrvatske. Narodne novine, 128/14.
2. Ustav Republike Hrvatske. Narodne novine, 85/2010.
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske. Narodne novine, 71/1997.
4. <https://uprava.gov.hr/koje-su-ovlasti-predsjednika-republike-hrvatske/12541> (pristupljeno 20.6.2020.)
5. <https://www.forbes.com/sites/ajagrawal/2016/05/19/how-politicians-market-themselves-based-on-what-they-wear/#5bd657f8116f> (pristupljeno 20.6.2020.)
6. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/predsjednica-dobila-uputu-za-blagi-smijesak-novinari-dosli-do-transkripta-kolindinog-govora-pogledajte-u-kojem-dijelu-se-trebala-nasmijati-9433271> (pristupljeno 21. 6.2020.)
7. https://youtu.be/gjpUuoYO_Fw?t=4529 (pristupljeno 21. 6.2020.)
8. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/tudman-je-mijenjao-prisegu-mesic-odbacio-lentu-josipovic-udarao-klasiku-a-grabar-kitarovic-dosla-uspinjacom-prisjetite-se-inauguracija-svih-hrvatskih-predsjednika-foto-20200217> (pristupljeno 2.7. 2020.)
9. <https://www.tudjman.hr/govori> (pristupljeno 7.7.2020)
10. <https://www.freemaptools.com/elevation-finder.htm> (pristupljeno 7.7.2020.)
11. <https://www.izbori.hr/site/izbori-referendumi/izbori-za-predsjednika-republike-hrvatske/66> (pristupljeno 7.7.2020)

12. <https://www.facebook.com/ZoranMilanovic/photos/a.1577651495833818/2279090202356607/?type=3> (pristupljeno 10.7. 2020.)
13. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/predsjednik/2019/izabrani/i_01_000_0000.pdf (pristupljeno 10.7. 2020.)
14. <http://hr.n1info.com/Vijesti/a476183/Gdje-ce-se-odrzati-prisega-stvar-je-predsjednika-Ustavni-sud-se-nece-mijesati.html> (pristupljeno 10.7.2020.)
15. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/josipa-lisac-dobila-kaznenu-prijavu-zbog-izvedbe-lijepe-nase-na-inauguraciji-koristila-je-izrugljive-artikulacije-i-tonalitete---594591.html> (pristupljeno 11.7.2020.)
16. <https://www.youtube.com/watch?v=oxgRBrx5R2E> (pristupljeno 20.7.2020.)
17. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ustavni-sud-rijeci-tako-mi-bog-pomogao-ne-ugrozavaju-sekularizam-20170726> (pristupljeno 9.8.2020.)
18. <http://struna.ihjj.hr/naziv/ilokucijski-cin/23619/#naziv> (pristupljeno 10.8.2020.)
19. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zoran-milanovic-zelim-biti-predsjednik-jedne-moderne-progresivne-znatizeljne-i-otvorene-hrvatske-9019673>(pristupljeno 14.8.2020.)
20. <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/analiza-inauguracijskog-govora-zorana-milanovica--594455.html> (pristupljeno 14.8.2020.)
21. https://www.youtube.com/watch?v=hpVq_oWjdEg (pristupljeno 15.8.2020.)
22. <https://www.medijiskapismenost.hr/sto-je-plan-snimanja-koji-planovi-postoje-i-kada-se-koriste/> (pristupljeno 15.8.2020.)
23. <https://www.vecernji.hr/vijesti/inauguracija-kolinde-grabar-kitarovic-u-nedjelju-15-veljace-986304> (pristupljeno 16.8.2020.)
24. https://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Grabar-Kitarovic-pozvala-na-zajednistvo-i-prestanak-podjela-Vjerujem-u-te-zemljo-moja-hrvatska/?meta_refresh=true (pristupljeno 17.8.2020)
25. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/dezulovic-markov-trg-bio-je-poput-dvorista-kaznionice-u-lepoglavi-za-vrijeme-podnevne-setnje-477187> (pristupljeno 17.8.2020.)
26. <https://www.rudan.info/predsjednica-i-ja/> (pristupljeno 17.8.2020.)
27. <http://hr.n1info.com/Vijesti/a29574/Ne-zna-se-tko-je-pozvao-mracne-goste-na-inauguraciju.html> (pristupljeno 17.8.2020.)
28. <https://www.vecernji.hr/vijesti/na-inauguraciji-su-bili-i-gosti-koje-je-predlozio-hdz-i-zasluzni-u-kampanji-990201> (pristupljeno 17.8.2020.)
29. Poslanica <http://hjp.znanje.hr/> (pristupljeno 17.8.2020.)

30. <http://hr.n1info.com/Vijesti/a28718/Program-inauguracije.html>(pristupljeno 18.8.2020.)
31. <https://zadovoljna.dnevnik.hr/clanak/sasa-sekoranja-dekorirao-predsjednicke-dvore-za-inauguraciju---594386.html> (pristupljeno 18.8.2020.)

Sažetak

Cilj ovog istraživanja je analiza i usporedba inauguracije Kolinde Grabar-Kitarović i Zorana Milanovića. Istraživanje je provedeno zato što oba predsjednika unose značajne novine u inauguracije. Kolinda Grabar-Kitarović prva je žena koja obnaša dužnost predsjednika, a Zoran Milanović je potpuno promijenio koncept i poimanje inauguracije. Glavni dio ovoga istraživanja je analiza i usporedba inauguracije te govora navedenih predsjednika. Prilikom istraživanja korištena je kvalitativna analiza sadržaja i diskursa. Analiza je provedena na temelju medijskih izvješća portala i hrvatskih televizija. Analiza prikazuje razliku osobnosti predsjednika koja se iskazuje putem inauguracije, raskoš u odnosu na minimalizam. Analiza također prikazuje da oba predsjednika imaju iste ili slične teme govora, no one su iskazane na drugačiji način.

Ključne riječi: inauguracija, ilokucijski čin, govor, Kolinda Grabar-Kitarović, Zoran Milanović

Summary

The aim of this research is to analyze and compare the inauguration of Kolinda Grabar-Kitarović and Zoran Milanović. The research was conducted because both of the presidents introduced a significant innovation in their respective inauguration. Kolinda Grabar-Kitarović was the first woman to serve as president, and Zoran Milanović has completely changed the concept and understanding of the inauguration. The main part of this research is the analysis and comparison of the inauguration and speeches of these presidents. To conduct this research a qualitative content and discourse analysis was used. The analysis was conducted on the basis of media reports from various media news sites and Croatian television programs. The analysis shows different presidential personalities which are expressed by the inauguration, pomp versus minimalism. The analysis also shows that both presidents have the same or similar topics of speech, but express themselves differently.

Keywords: inauguration, illocutionary act, speech, Kolinda Grabar-Kitarović, Zoran Milanović